

Raport

**OPINIILE, ATITUDINILE ȘI PERCEPȚIILE ACTORILOR SOCIALI CU REFERIRE LA
ORGANIZAREA ȘI DESFĂȘURAREA OBIECTIVĂ, TRANSPARENTĂ ȘI CREDIBILĂ
A EXAMENELOR DE BACALAUREAT ÎN SESIUNEA DE EXAMINARE 2013**

**Studiu sociologic realizat sub îndrumarea metodologică a
Ministerului Educației și suportul financiar al fundației Soros-Moldova**

februarie, 2013

magenta
CONSULTING

Autori:

Irina Batîri

Anatol Gremalschi

Dumitru Slonovschi

Opiniile, concluziile și recomandările din acest studiu sunt ale autorilor și nu neapărat coincid cu cele ale Ministerului Educației sau ale Fundației Soros-Moldova.

CUPRINS

SUMAR EXECUTIV.....	4
INTRODUCERE	7
1. CORESPUNDEREA TESTELOR DE EXAMINARE CURRICULUMULUI LICEAL	9
1.1. Neconcordanțe pe discipline	9
1.2. Opiniile obținute în cadrul cercetării calitative	9
1.3. Concluzii.....	14
2. MODUL DE DESFĂȘURARE A EXAMENELOR DE BACALAUREAT	16
2.1. Viziuni de ansamblu asupra modului de desfășurare a examenelor de BAC	16
2.2. Elaborarea testelor. Pretestarea	24
2.3. Desfășurarea examenului	27
2.4. Evaluarea lucrărilor.....	34
2.5. Stresul din perioada examenelor.....	35
2.6. Contestările.....	36
2.7. Sesiunea suplimentară și sesiunea repetată	36
2.8. Modalități de fraudare și eventualele remedii	37
2.9. Concluzii.....	42
3. RECOMANDĂRI.....	45

Sumar executiv

Scopul studiului constă în evaluarea gradului de concordanță a conținutului testelor cu programele de studii și a magnitudinii fenomenului de fraudare a examenelor de bacalaureat.

Pentru a atinge acest scop, a fost efectuată o cercetare calitativă, bazată pe metodele sociologice de bază – interviul aprofundat și focus grupul.

Conform evaluărilor experților în domeniu și interviurilor aprofundate cu cadrele didactice, conținuturile testelor de examinare corespund curriculumului. Aceeași concluzie derivă și din analiză comparată a testelor la disciplinele propuse spre examinare în cadrul sesiunii de BAC și a programelor de studii la disciplinele respective.

În general, opiniile respondenților referitoare la calitatea testelor sunt divizate, iar cazurile în care mai mulți respondenți ar fi indicat unul și același item ca fiind neadecvat sunt foarte puține. Comentariile ce vizează calitatea testelor se referă la formulările neclare ale unor itemii, includerea în itemi a unor imagini necalitative, alegerea pentru eseuri a unor teme nereușite.

Deși unii respondenți au opinat că fenomenele de fraudare a examenelor nu sunt chiar atât de frecvente după cum se afirmă, nu au fost identificați respondenți, care să neghe faptul că la bacalaureat se copiază. Astfel, o parte din respondenți au opinat că circa 10-20% din lucrările la bacalaureat sunt fraudate, alții au afirmat că ponderea acestora este de peste 90%. Majoritatea respondenților au evaluat însă că ponderea lucrărilor copiate de circa 50%. Menționăm faptul, că unii respondenți, vorbind de copiere sau de fraudare, au avut în vedere doar lucrările ce au fost copiate în întregime, alții – și lucrările ce au fost copiate doar parțial.

În procesul cercetării au fost întâlnite și persoane, care sincer consideră că consultarea colegilor în timpul examenelor, compararea răspunsurilor, copierea unei bucăți de item de la vecin etc. nu reprezintă o fraudă, ci este un lucru obișnuit. De asemenea, între respondenți au fost întâlniți mai mulți elevi și chiar clase întregi, care nici nu-și pot imagina cum ar fi posibilă scrierea într-o limbă străină a unui eseu fără a folosi pe ascuns un dicționar, necalificând o astfel de faptă ca o fraudare a examenelor.

Deși mai multe persoane din mediul urban sunt convinse că fraudarea examenelor are loc, în principal, în mediul rural, s-a dovedit că școala rurală, care a fost vizitată în cadrul studiului, are tradiții foarte puternice de învățare. Majoritatea părinților și elevilor din această școală nici nu-și imagină cum ar fi posibilă utilizarea telefoanelor în cadrul examenelor. Ei contează doar pe forțele proprii, iar rezultatele din anii precedenți arată că notele de la bacalaureat corespund, în linii mari, mediilor anuale. Accentuăm, că notele din această școală nu sunt prea mari, mai mult de 7 și 8, mai rar de 9 și, foarte rar, de 10.

Majoritatea respondenților consideră că fraudarea examenelor de bacalaureat se face, în principal, în timpul sesiunii de bază. Cel mai des se copiază cu ajutorul telefonului mobil, prin care se transmit itemi și chiar teste întregi rezolvate. În cazul întrebărilor cu răspuns deschis se utilizează motoarele de căutare, însă mulți elevi se tem că vor fi învinuiți că au dat răspunsuri identice.

Deși teama că vor fi învinuiți de copiere în cazul unor răspunsuri identice persistă în rândul elevilor, mulți evaluatori de lucrări au declarat că ei nu se consideră în drept de a cere de la președintele comisiei anularea lucrărilor ce coincid. Evaluatorii consideră că nu este clar cine de la cine a copiat, iar prevenirea fenomenelor de copiere cade în sarcina asistenților.

În procesul cercetării au fost identificate și persoane, care consideră că fraudări masive au loc și în perioada contestărilor. În opinia acestora, pe durata depunerii și examinării contestărilor există mai multe posibilități de fraudare și chiar sunt stabilite anumite taxe, ce depind de mărimea notelor dorite.

O problema deranjantă, indicată de mai mulți respondenți, constă în faptul că modalitatea de desfășurare a examenelor de bacalaureat este imprevizibilă, la momentul înmatriculării în liceu elevii neștiind cum vor fi organizate examenele de absolvire. Mai mult ca atât, ei nu cunosc acest lucru nici la începutul studiilor în clasa a 12-a. Ei nu cunosc care va fi modul de examinare, numărul de examene, disciplinele la care vor trebui să susțină examene, modalitățile de verificare, cine din vizitatorii externi va face "razii". Probabil, o claritate și o transparență în tot ceea ce ține de BAC ar putea diminua atât stresul elevilor, cât și cel al părinților și al cadrelor didactice.

Lipsa de transparență în organizarea și desfășurarea examenelor de bacalaureat se manifestă și prin faptul că elevii nu pot găsi testele din anii precedenți, cadrele didactice nu știu dacă vor fi sau nu incluse în echipele de elaborare a testelor sau în comisiile de verificare a lucrărilor. Puțini din respondenții incluși în studiu cunosc noțiunile de sesiune suplimentară și de cea repetată. Pentru mulți respondenți nu este clar de ce sesiunea repetată are loc tocmai peste un an.

În procesul cercetării a fost atestată reticența părinților și elevilor care au susținut BAC-ul în anul 2012 față de invitațiile de a discuta aspectele ce se referă la modalitățile concrete de copiere, la categoriile de persoane frecvent implicate în fraudarea BAC-ului etc. S-a observat o anumită „solidaritate” distorsionată, respondenții fiind îngrijorați ca nu cumva, prin divulgarea „secretelor” de copiere să-i pună într-o situație dificilă pe absolvenții anului 2013.

Niciunul din elevii participanți la studiu nu a susținut ideea că el ar trebuie să raporteze faptul că vecinul lui copie. Mai mult ca atât, un astfel de comportament este considerat de respondenți ca fiind unul incorect, întrucât (1) toți copiază și (2) toți ei sunt colegi, cum adică unul ar putea să-l pârască pe celălalt. O astfel de raportare, consideră respondenții, ar putea fi făcută doar din răzbunare.

După cum era și de așteptat, cauza copierii constă în pregătirea insuficientă a elevilor. Copierea este favorizată și de faptul că supraveghetorii, în unele instituții – contra plată, în altele – din "compătimire", permit acest lucru și, uneori, chiar previn elevii despre apropiata intrare în sala de examinare a unui membru al comisiei sau a reprezentantului Direcției de Învățământ.

Motivul principal al fraudării a examenelor de bacalaureat constă în necesitatea elevilor și a părinților de a avea note cât mari, întrucât ulterior, în baza acestor note, se va intra la facultate. Cei ce doresc să susțină cinstit examenele de bacalaureat se simt defavorizați, întrucât majoritatea covârșitoare a respondenților consideră că examenele de bacalaureat sunt fraudate, notele respective sunt "umflate", și, dacă rămâi cinstit, vei avea o notă mică.

În opinia cadrelor didactice universitare, instituțiile superioare, deși au dreptul să organizeze concursuri de admitere, ele nu o fac, întrucât, din considerente financiare, universitățile sunt interesate să înmatriculeze cât mai mulți candidați. Dacă concursul de admitere ar fi unul obligatoriu, viitorii candidați la studiile universitare ar avea un nivel mai înalt de pregătire, întrucât necesitatea de a susține un examen de admitere îl va motiva pe elev să învețe disciplina respectivă.

Un alt factor, care contribuie la extinderea fenomenelor de fraudare a examenelor de bacalaureat constă în nivelul jos de pregătire a elevilor ce sunt înmatriculați în licee. Regulamentul de admitere în licee, practic, nu se mai respectă nici de o instituție de învățământ. Întrucât școlile trec la finanțarea bazată pe numărul de elevi, perspectivele instituțiilor ce resping candidații slabi devin incerte.

Cel mai des, la alegerea examenelor opționale de BAC, elevii se conduc de nivelul de pregătire a cadrelor didactice și mai puțin de necesitatea de a utiliza cunoștințele din cadrul obiectului respectiv pentru viitoarele studii din universități. Astfel, au fost identificate mai multe licee, în care elevii optează pentru examenul la biologie sau chimie din motivul că în școala respectivă anume la aceste obiecte sunt profesori buni.

Prezența asistenților este deja un lucru obișnuit ce nu-i mai deranjează pe elevi. În schimb, supravegherea video este considerată de respondenți ca fiind un factor major de stres, ei pronunțându-se pentru utilizarea acesteia doar după ce elevii se vor obișnui pe parcursul celor trei ani de liceu cu prezența camerelor video în școli. Bruierea legăturii telefonice este categoric respinsă de majoritatea respondenților, unii din ei invocând chiar și motive de sănătate. Însă, persoanele ce s-au pronunțat contra bruierii, nu au fost în stare să prezinte argumente plauzibile.

Pentru respondenți, detaliile de ordin organizatoric, de exemplu, numărul de elevi per centru de bacalaureat, modul de intrare în sălile de examene, deschiderea plicurilor cu teste etc., contează mai puțin.

Recomandările, formulate în baza analizei opiniilor formulate de respondenți, a documentelor ce reglementează organizarea și desfășurarea examenelor de bacalaureat, a curriculumului și a testelor propuse în sesiunea din anul 2012, pun în prim plan necesitatea precizării clare a rolului și a destinației examenelor de bacalaureat (evaluare finală sau admitere la facultate), elaborarea unui cadru normativ-juridic conform cu metodele moderne de management educațional, elaborarea de teste individualizate, implementarea testării asistate de calculator.

Introducere

Raportul se bazează pe cercetarea sociologică efectuată de către compania *Magenta Consulting* la comanda Fundației *Soros-Moldova* cu suportul metodologic al Ministerului Educației și Agenției de Evaluare și Examinare.

Scopul și obiectivele studiului

Principalul scop al proiectului constă în studierea opiniilor, atitudinilor, percepției părților implicate privind concordanța conținutului testelor de examinare cu programele de studii la disciplinele obligatorii și geografie), identificarea modalităților de fraudare a examenelor și a altor impedimente din cadrul evaluărilor de BAC.

Obiectivele cercetării constau în evaluarea:

- gradului de concordanță a conținutului testelor cu programele de studii;
- magnitudinii fenomenului de fraudare a examenelor.

Metodologia aplicată

Pornind de la scopul și obiectivele acestei cercetări, metodologia aplicată în acest proiect corespunde metodelor și tehnicilor utilizate în studiile sociologice de acest tip. Cercetarea este bazată pe date primare.

Colectarea datelor

Pentru colectarea datelor au fost utilizate 2 tehnici de bază: interviul aprofundat și focus grupul.

Interviul aprofundat, care în cazul studiului de față reprezintă interviul cu un expert, este o conversație între un cercetător pregătit și un respondent, discuție ce corespunde anumitor criterii. De obicei, un interviu aprofundat durează o oră și se desfășoară acolo unde îi este comod respondentului – la locul său de muncă/ acasă etc. În cazul studiului de față, s-a aplicat metoda interviului semi-structurat care a inclus o serie de întrebări prestabilite, ce au permis identificarea opiniilor diferitor persoane referitoare la un set de subiecte comune. Interviul aprofundat asigură identificarea opiniilor individuale ale persoanei și, totodată, permite abordarea unor aspecte sensibile, pe care unele persoane nu ar dori să le discute în public.

Focus grupul reprezintă o tehnică de cercetare calitativă, în care moderatorul interviează, într-un cadru neformal, un grup de 6-12 persoane invitate, reprezentanți ai segmentului-țintă. Participanții la discuție trebuie să aibă un șir de trăsături comune de ordin socio-demografic (vârstă, sex, domeniu de activitate).

Datorita faptului, că în cadrul studiului au fost interviuate mai multe categorii de persoane implicate în organizarea și desfășurarea examenelor de BAC, s-a reușit obținerea unei informații multilaterale, care reflectă diferite perspective asupra subiectului.

Cercetările sociologice efectuate în cadrul studiului sunt prezentate în tabelul ce urmează.

Categoria respondenților	Tehnica	Numărul de interviuri
Elevii clasei 12	Focus grup	4
Absolvenții 2012	Focus grup	4
Părinții elevilor clasei 12	Focus grup	2
Părinții absolvenților 2012	Focus grup	2
Profesori școlari	Interviu aprofundat	10
Profesori universitari	Interviu aprofundat	10
Conducătorii centrelor de BAC	Interviu aprofundat	5
Membrii grupurilor de elaborare a testelor	Interviu aprofundat	2
Președinții comisiilor de corectare + corectori	Interviu aprofundat	5
Reprezentanții DGRITS	Interviu aprofundat	3
Administrația școlii	Interviu aprofundat	3

Interviurile și discuțiile în grup au fost organizate în așa mod, încât să permită colectarea datelor eterogene, care ar descrie totalitatea de idei referitoare la problema discutată. Datele au fost colectate în cadrul interviurilor desfășurate atât în mediul urban, cât și în mediul rural. La studiu au participat reprezentanții școlilor naționale, școlilor cu predare în limba rusă și a unei școli în care se predă în bulgară și se susține examenul la limba bulgară.

Efectuarea interviurilor și a focus grupurilor s-a desfășurat în condițiile unui anonim complet: Participanții au fost asigurați că numele și prenumele lor, denumirile de școli, localități și raioane nu vor fi divulgate și incluse în orice gen de rapoarte. De asemenea, în scopul obținerii unor informații cât mai detaliate, nu s-a efectuat înregistrarea audio-video a interviurilor, fiind înscrise doar răspunsurilor persoanelor incluse în cercetarea sociologică.

Analiza datelor

Analiza datelor a fost efectuată din punct de vedere calitativ. Pentru a asigura interpretarea multilaterală și complexă a datelor, între membrii echipei de lucru au fost organizate mai multe discuții.

Limitele și barierele cercetării

Unii evaluatori de lucrări și profesori școlari au fost reticenți față de participarea în acest studiu. Aflând despre scopul proiectului, ei au declarat că nu văd sensul de a mai participa la astfel de cercetări, întrucât după fiecare examen ei transmit recomandările lor Direcțiilor de Învățământ, însă și nu văd niciun efect.

1. Corespunderea testelor de examinare curriculumului liceal

Capitolul include informațiile ce au fost obținute în cadrul interviurilor și discuțiilor în grup vizând corespunderea testelor de examinare curriculumului liceal.

1.1. Neconcordanțe pe discipline

În urma analizei comparative a curriculumului și a testelor de examinare efectuate de către expertul în educație, s-a constatat că neconcordanțe pe discipline nu există.

1.2. Opiniile obținute în cadrul cercetării calitative

În cadrul mai multor interviuri și discuții în grup, s-a observat că, în mare parte, și profesorii și elevii nu consideră că testele sunt prea complicate și nici nu cred că acestea ar include materiale care nu se conțin în curriculum sau în programele pentru examenul de bacalaureat. Remarcăm că mai multe persoane au menționat faptul că în ultimii 2-3 ani se observă o tendință pozitivă – testele au fost simplificate și, la moment, sunt destinate unui elev cu un nivel mediu de pregătire. În rândul persoanelor, care au afirmat că testele sunt prea complicate sau că acestea includ unele aspecte neacoperite de curriculum, majoritatea, fiind întrebați despre perioada la care se referă aceste observații, au afirmat că acest fenomen se atesta în cadrul examenelor precedente.

Totodată, în mai multe cazuri au fost formulate două obiecții:

1. Curriculum e prea complicat. La acest aspect au făcut referințe nu doar elevii, dar și profesorii școlari și profesorii universitari. Precum au menționat ultimii, ar fi bine ca acest curriculum să fie mai puțin complicat și să includă doar materia strict necesară pentru un absolvent al clasei a XII-a, dar nu elemente din programul universitar. După cum au menționat profesorii de biologie și chimie, ar fi bine ca toți elevii, sau cel puțin majoritatea, să cunoască temeinic bazele acestor discipline, oricum foarte puțini dintre ei cunosc și detaliile, iar majoritatea nu se descurcă în cele mai simple noțiuni.
2. Testele actuale sunt construite în așa mod, încât evaluează în primul rând cunoștințele și mai puțin competențele și creează impresia că vor să-i "prindă" pe elevi că ei nu cunosc ceva din curriculum. Acest comentariu, se referă, în primul rând la testele aplicate la științe naturale și exacte (biologia, fizica), limbile străine. Paradigma de cunoștințe este prea încărcată – "evident că este mai ușor să verifici un test bazat pe cunoștințe decât unul bazat pe competențe – acum se verifică mai mult decât minimumul necesar".

Testele la toate disciplinele corespund curriculumului. Puținele obiecții se referă doar la volumul testelor. Astfel, în opinia unor profesori, testele la limba română, limba engleză, limba franceză, la matematică sunt voluminoase și rezolvarea acestora este la limita timpului propus.

Profesorii nu au avut obiecții cu privire la forma și designul testelor, spunând că acestea sunt aranjate bine în pagină, au suficient spațiu pentru rezolvare.

Profesorii nu au depistat greșeli comise de elaboratorii testelor în niciunul din teste.

Limba română

Calitatea testelor atât pentru profil real, cât și pentru profilul umanist este înaltă, testele sunt interesante și aplicabile. Neconcordanțe între teste și curriculumul școlar nu sunt. Greșeli în textul testelor nu sunt atestate. Formulările sunt corecte, clare, reușite. Toți itemii contribuie la evaluarea cunoștințelor de bază, care trebuie să le aibă un absolvent al clasei a XII-a.

Raportând testul la prevederile curriculare, se evidențiază lipsa evaluării competenței de comunicare orală și a competenței digitale, care în curriculumul disciplinar se detaliază în Competența specifică 1, 10, 11, 12, 14 (parțial). Respectiv, în calcul matematic aceasta constituie circa 35% din curriculum, care rămâne neevaluat, dintre care - o componentă de bază - comunicarea orală. Volumul de lucru e mai mare decât ar putea rezolva elevii în cele 3 ore, fapt care conduce la nerealizarea completă a parametrilor din subiectul II.

În cazul ambelor teste – la profilul real cel umanist, elevii au întâlnit greutatea la relatarea punctului de vedere despre mesaj și citatul propus în itemul numărul 7.

Matematica

Neconcordanțe între test și curriculum școlar nu au fost identificate, totodată, testul are o dificultate sporită. În test nu sunt itemi pentru un elev mediu, ci dar pentru elevii cu un nivel înalt de cunoștințe. Concomitent, testul este foarte voluminos și necesită mult mai mult timp pentru rezolvare decât cel acordat (în opinia altui profesor, volumul de lucru asupra testului este la limita timpului alocat examenului). Ar fi bine ca primii 6-8 itemii să fie mai simpli pentru ca elevii să poată să-i rezolve mai repede și "să meargă înainte". În textul itemilor nu sunt greșeli.

Comentarii cu privire la testul pentru profil real din anul 2012: elevii nu au deprinderi de a rezolva probleme asemănătoare cu problema numărul 11.

Limba engleză

În ceea ce privește testele la engleza, profesorii universitari au menționat că acestea sunt prea complicate – textele sunt prea filozofice, lexicul este sofisticat, iar gramatica lor conține foarte multe excepții, astfel, încât și profesorii au dubii la rezolvarea testului. În opinia lor, trebuie să fie un test mai puțin voluminos, mai puțin complicat. Temele oferite pentru eseuri trebuie să fie mai univoce, să nu aibă un sens filozofic și ambiguu. Se întâmplă că se cere de găsit sinonime în text, iar acestea nu sunt, de fapt, în text. Totodată, *Subjunctive* ca tema în gramatică nu se predă la un nivel suficient pentru ca acesta să fie inclus în test la BAC. Problema curriculumului liceal constă în faptul că temele foarte complicate sunt studiate superficial în liceu. Testul este bine structurat și conține patru subiecte de diferite niveluri pentru evaluarea cunoștințelor și competențelor elevilor acumulate pe parcursul mai multor ani de studii. Testul este bine aranjat în pagină, având suficient spațiu pentru rezolvarea fiecărui item în parte. Sarcinile sunt comprehensibile. Fiecare item poate ajuta la evaluarea cunoștințelor elevilor. Volumul textului este prea mare și conține mulți itemi, care necesită timp sporit pentru rezolvare. Textul este complicat și tema lui nu prezintă o importanță sporită pentru absolvenții clasei a XII-a și, în general, pentru adolescenți.

În itemul numărul 3 se cere un sinonim contextual pentru cuvântul "approval", care este "acclaim", însă acest cuvânt nu face parte din vocabularul pe care un elev ar trebui să îl cunoască. Ar fi binevenită alegerea unor cuvinte mai simple pentru căutarea sinonimelor. În cazul capitolului II, sunt mai multe excepții gramaticale, referitor la care au dubii și unii profesori. Tema subiectului III "How do changes in society influence people's culture? What

can slow down or speed up cultural development” este puțin ambiguă. În cazul în care elevul nu ar cunoaște subiectele despre civilizație din timp, i-ar fi foarte complicat să dezvolte o astfel de temă. Cu atât mai mult, tema ar putea fi analizată în ambele direcții – și schimbările în cultura pot duce la schimbări în societate. Astfel, tema devine ambiguă. Tema pentru eseu din itemul IV a fost o traducere din franceză și ea ar putea suferi unele schimbări de sens, însă un citat englez original ar fi mai potrivit.

Limba franceză

Testul este bine gândit, cuprinde două tipuri de competențe, ce corespund curriculumului modernizat. Testul este bine aranjat în pagină. Baremul aplicat este obiectiv. Acest test nu conține neconcordanțe cu curriculum școlar și nu conține greșeli. Unicul neajuns al testului este volumul mare al textului.

În testul din anul 2012 au fost utilizate trei cuvinte, care necesită o explicație suplimentară – coïncés, bof génération, multiculturalisme. Totodată, testul a fost caracterizat ca fiind unul voluminos, numărul de sarcini în baza textului a fost considerat de unii ca fiind prea mare și s-a menționat că acestea necesită un timp îndelungat pentru rezolvare. Itemul 1 – IB nu este formulat suficient de clar. Subiectul II conține mai multe excepții gramaticale. Subiectul III a fost evaluat ca unul foarte reușit, însă subiectul numărul IV - ca unul nereușit, deoarece tineretul citește foarte puțină presă și, totodată, presa este puțin studiată în programul școlar.

Biologia

În cazul testelor la disciplina biologie, acestea sunt bine gândite, includ itemii ce evaluează diferite compartimente ale disciplinei. Testele nu conțin itemii care să evalueze subiecte ce nu au fost incluse în curriculum liceal. Testele nu conțin greșeli, itemii sunt formulați corect.

Testele evaluează conținuturi de dimensiuni diferite, însă ar trebui să exprime acest fapt prin numărul inegal de itemi ce testează conținuturile respective la cele două profiluri (cum ar fi: I. Bazele geneticii - profil real - 45 ore, iar umanitar - 15 ore).

În itemii care presupun determinarea valorilor de adevăr ale unor afirmații, ar fi binevenită o evidențiere a secțiunii de propoziție care este adevărată sau falsă. Imaginile ce se utilizează în unii itemi sunt necalitative (aceasta s-a întâmplat în testele din anii precedenți), totodată, profesorul adesea, neavând suficiente suporturi didactice și mulaje, utilizează doar manualul pentru a explica tema și, în acest caz, elevul, văzând o imagine absolut nouă pentru el, ar putea să nu ofere un răspuns corect – ar fi mai bine dacă în testele de bacalaureat s-ar utiliza imagini din manualul aprobat de Ministerul Educației. Testele la biologie ar trebui să includă mai multe aspecte de care vor avea nevoie toți absolvenții în viață – alimentarea corectă, ecologie etc. În testele din anii trecuți se includeau detalii de care nu va avea nevoie în viitor un copil care nu are intenția de a se ocupa de știința biologiei – particularitățile unor specii de păienjeni etc.

După cum au remarcat unii profesori, testul la biologie conține câteva formulări, care nu sunt suficient de clare. Astfel, în itemul 1 sarcina la moment sună în modul următor: ”explică în spațiul rezervat esența noțiunilor”, însă ar fi mai clară o altă formulare – ”definește următoarele noțiuni”. În cazul itemului numărul 5, la profilul umanist, se cere o informație foarte amănunțită, detalii pe care copiii ar putea să nu le cunoască. Totodată, este bine că acele cuvinte la care se referă Adevărat/Fals sunt evidențiate cu un alt font. În cazul itemului numărul 11, la testul pentru profil umanist, subitemul 3 conține două glande care sunt învățate la liceu ca fiind mixte și copiii ar putea să nu le includă în răspuns (glandele c și e). În itemul 12 al aceluiași test, formularea primei propoziții nu e suficient de clară. Era mai bine dacă ar fi fost

utilizate exemple de animale cordate și de plante, în loc de formularea generalizatoare "reproducerea sexuată și asexuată este caracteristică pentru animalele cordate și plante". În itemul 13, în cazul coloanei C nu e suficient de clar, care va fi răspunsul corect, mai exactă era utilizarea unui al treilea cuvânt – plămâni, în loc de stamine, pentru ca să nu-l inducă în eroare pe elev.

În cazul testului la profil real, mai mulți profesori nu erau siguri de explicația noțiunii "protocooperarea". În itemul numărul 3 formularea nu este suficient de clară: "în partea a doua a frazelor afirmate de mai jos sunt comise erori științifice. Subliniază-le, scriind variantele corecte ale propozițiilor în spațiile rezervate". Un lingvist ar putea să încerce să caute a doua parte în frazele date, dar ar fi mai bine dacă partea cu greșeli ar fi evidențiată cu un alt font. Totodată, în cazul primei afirmații, care sună în modul următor "reprezentanții ovovivipari nu sunt în clasa păsărilor și a reptilelor", profesorii au remarcat următorul lucru: "la unele amfibi observăm ovoviviparitatea, de exemplu, la broasca – fagure, brotăcelul cu pungă. În baremul de corectare era scris că amfibiile nu-s ovovivipare, adică la ele nu-s cazuri de ovoviviparitate". Itemul 4 a fost caracterizat ca unul neclar. În cazul itemului 6 a fost remarcat că era o idee reușită de a menționa că în coloana a 2 sunt și exemple de prisos. În itemul 11 este utilizată o fotografie neclară – precum a indicat o profesoară – aceasta ar putea fi atât o mitochondrie, cât și o plastidă. Era mai bine dacă imaginea ar fi fost preluată din manualul școlar.

Istoria

Examenul la istorie a fost criticat dur de mai mulți respondenți. Problema constă în faptul că testele au inclus unele aspecte absolut noi pentru elevii, ce nu au fost discutate la lecții. Mai multe persoane au remarcat faptul că istoria este o disciplină politizată și atunci când se formulează temele pentru eseuri, elaboratorii nu se gândesc că însăși formularea ar putea fi una incorectă din perspectiva unor minorități etnice. Ar fi cazul cel puțin să se propună un fapt, un eveniment, care să fie prezentat prin oferirea a două documente, ce reflectă două perspective contradictorii asupra fenomenului, iar elevului să i se propună să prezinte argumente pentru o parte sau/și pentru alta. Problema apare și în momentul verificării lucrărilor – când acestea sunt controlate de către profesorii care vorbesc româna, ei ar putea să nu accepte viziunea unui copil de etnie rusă, bulgară sau găgăuză. Problema temelor la BAC constă și în faptul că, în opinia respondenților, nu-i corect să se propună pentru a fi analizată o temă, la care nici adulții nu au o părere susținută de majoritate. Testele la istoria nu trebuie "să îl prindă pe elev prin identificarea a ceea ce el nu ține minte". În opinia membrului de echipă de corectare la disciplina Istorie, modul în care acum este construit testul la disciplina dată nu e potrivit – el mizează pe un elev care are un nivel înalt de cunoștințe – elevul trebuie să țină minte multe date cronologice, pe când ar fi mai corect dacă testul ar verifica, în primul rând, capacitatea elevului de a stabili legăturile cauză-efect – "de ce SUA, care a apărut ca un stat independent abia în epoca modernă, a ajuns la un nivel de dezvoltare cu mult mai înalt decât China, Grecia, Egipt, care în epoca antică au avut succese semnificative atât în viața economică, cât și în viața culturală și științifică". Cunoașterea personalităților din trecutul apropiat este mai importantă decât cunoașterea personalităților din antichitate pentru înțelegerea conjuncturii lumii moderne. Totodată, testul este prea voluminos. O sugestie a fost ca lucrarea să fie pe niveluri de complexitate – elevii cu un nivel mai înalt de cunoștințe să aibă niște sarcini aparte, care i-ar confirma nivelul lor de cunoștințe.

Informatica

În cazul examenelor la Informatică, testul cuprinde materia studiată în cadrul cursului școlar de informatică. Sarcinile nu sunt axate numai pe limbajul de programare sau numai pe elaborarea de programe. Sunt prezenți atât itemi teoretici, cât și practici. Toți itemii reflectă cunoștințele

ce trebuie acumulate pe parcursul studierii Informaticii ca obiect. Limbajul este folosit adecvat, înțeles copiilor. Volumul este mediu, iar timpul - suficient pentru rezolvarea testului.

S-a menționat că testul este unul bun, însă acesta oferă posibilitatea unor elevi care nu se descurcă, de fapt, în ceea ce constituie bazele informaticii – programarea, să acumuleze scorul necesar pentru o notă bună, cel puțin un 8. Totodată, profesorul acestei discipline a menționat că testul din anul trecut a inclus niște calcule aritmetice (în cazul itemului 1), care luau din timpul elevului, iar în cazul calculelor manuale, totodată, elevul, fiind emoționat, ar putea să comită niște greșeli mecanice din domeniul aritmeticii, calculând în coloană și să ofere un răspuns incorect. Astfel, el ar putea să piardă câteva puncte dintr-un motiv nelegat de disciplina informaticii. Ar fi mai bine dacă s-ar cere scrierea algoritmului de rezolvare, însă nu și a răspunsului. În cazul itemului 2, sunt suficienți doar 3 subtemi din 5 pentru a înțelege dacă elevul are cunoștințe în domeniul dat. Astfel, s-ar economisi punctajul din barem pentru alte sarcini mai importante, precum itemul 3 care este un item foarte bun și verifică logica gândirii elevului. Itemul 7 este un item foarte bine gândit, însă este puțin pentru a verifica această temă importantă. Totodată, în cazul acestui test, la subiectul paginilor HTML, a fost inclusă o problemă, care presupunea că elevul trebuia să țină minte o mulțime de abrevieri, ceea ce iarăși nu reflectă competențele sale la această disciplină. Ar fi mai bine dacă acest test ar propune și o listă de abrevieri, posibil fără explicații, dar care ar fi utilă elevului în procesul de rezolvare a unor astfel de probleme. Ultimii doi itemi "costă foarte scump" din punct de vedere al punctajului. Ar fi mai potrivit dacă ei ar fi mai puțin voluminoși și mai puțin "costisitori", iar, în schimb, s-ar adăuga mai mulți itemi la tema metodelor numerice, cărora li se acordă destul de mult timp în curriculum clasei a XII-a.

Geografia

Testul conține șase componente, care corespund curriculumului liceal, evaluează capacitățile cognitive, aplicarea competențelor. În text nu sunt greșeli, toate formulările sunt corecte, clare, reușite. Toți itemii ajută la evaluarea cunoștințelor și competențelor de bază ale unui elev. Limbajul utilizat este unul accesibil. Neajunsul testului la geografie constă într-un număr prea mare al itemilor în raport cu timpul acordat.

Fizica

Testul corespunde nivelului de pregătire al elevilor. Testul nu conține itemii la următoarele teme: unde electromagnetice, optica ondulatorie, elemente de fizică a atomului și a nucleului. În testele de la fizică din ultimii doi ani nu au fost greșeli grave. Limbajul este adecvat disciplinei. Itemii incluși evaluează cunoștințele și competențele de bază.

Chimia

Testul este unul calitativ, este alcătuit conform curriculumului și programelor de BAC. Textul nu conține greșeli. Timpul pentru rezolvarea testului este suficient, conținutul este pentru un elev mediu, aproape toți itemii au o legendă foarte interesantă despre utilizarea compușilor chimici.

În cazul testului la profilul real din 2012, punctul b din itemul 2, compartimentul I, se adresează o întrebare care cere configurația electronică a atomului elementului X. Acesta ar putea fi elementul ales de elev sau magneziu, deoarece așa se numește întregul compartiment: "Pentru magneziu".

Limba ucraineana

Analiza detaliată a testelor a evidențiat lipsa greșelilor în textul acestora. Toți itemii corespund curriculumului, însă nu sunt suficienți itemi din compartimentul de morfologie. Toate sarcinile sunt formulate clar pentru elevi. Itemii sunt orientați pe verificarea competențelor elevilor și corespund curriculumului. Timpul pentru rezolvarea testului de un astfel de nivel de complexitate este suficient. În opinia unuia dintre profesori, ar fi binevenită includerea în test a mai multor teme din compartimentul stilurilor de vorbire, și anume acel care ține de elaborarea documentelor oficiale – procură, proces verbal etc.

În cazul testelor din 2012, s-a menționat că sarcina din itemul 8 pentru profil umanist este formulată prea simplu, iar sarcina pentru itemul 6 din testul la profil real – prea complicat.

1.3. Concluzii

1. Între curriculum și testele de examinare nu există neconcordanțe. Majoritatea comentariilor făcute de către participanți la studiu se referea în primul rând la anumite formulări, care păreau a fi mai puțin clare pentru unii respondenți. Totodată, mai multe persoane au indicat că în teste se cere cunoașterea anumitor detalii, ce sunt mai puțin cunoscute de către elevi: excepții gramaticale în cazul limbilor străine, termeni rar utilizați la biologie. În cazul obiectului Istoria, obiecțiile referitoare la test au fost legate în primul rând de formularea itemilor și tematica acestora – se cere ca în teste să fie mai mulți itemi ce au o interpretare univocă și unanim acceptată la nivel de pedagogi, ca, ulterior, în timpul evaluărilor, nota elevului să nu fie influențată de viziunile proprii ale evaluatorului prin mâinile căruia a trecut lucrarea.
2. Totuși, se observă că majoritatea profesorilor sunt de părerea că testele sunt accesibile, iar un "elev mediu" nu ar trebui să întâmpine dificultăți la rezolvarea acestora. Principala rezervă constă în faptul că însăși curriculumul este prea complicat și, în consecință, testul, de asemenea, va fi destul de complicat. În opinia respondenților, volumul materialului pe care un elev trebuie să-l repete înaintea examenului este foarte mare și el, neavând o bază de date cu itemii ce vor fi incluși în teste, este nevoit să studieze absolut tot ce a intrat în programul de examen.
3. În privința formei și designului testului nu au fost formulate comentarii negative. S-a remarcat faptul că spațiul oferit este suficient pentru înscrierea răspunsului. Însă, a fost menționat că în testele în care se cere analiza unor imagini propuse, calitatea acestora trebuie să fie foarte înaltă, iar imaginile respective trebuie preluate din manual.
4. După cum este și firesc, fiecare participant la studiu și-a prezentat propriile opinii prin prisma rolului care-i revine în procesul de organizare și desfășurare a examenelor de bacalaureat. Opiniile exprimate de participanți, volens-nolens, reflectă și interesele categoriei respective de respondenți: elevii și părinții vor note mai mari, alții își doresc ca elevii învățați de ei să demonstreze succese, cei ce organizează examenele vor ca eforturile depuse să fie justificate etc.
5. Ponderea persoanelor care și-au formulat explicit dorința că își doresc examene obiective și note pe merit este foarte mică. Nici un respondent nu a insistat asupra includerii în teste a unor itemi, care ar pune în evidență capacitățile elevilor dotați și supradotați, a celor

care muncesc pe parcursul întregului proces de studii liceale, care se pregătesc sistematic de examenele de bacalaureat.

6. Se atestă prezența unor comentarii din care rezultă faptul că nu toți actorii implicați în organizarea și desfășurarea examenelor de bacalaureat cunosc în detalii rolul studiilor liceale, confundând competențele ce trebuie formate în cadrul gimnaziului cu cele din cadrul liceului. Invocarea argumentului “pregătirea pentru viață” nu ține cont de faptul că această pregătire presupune nu numai formarea unor competențe elementare, de exemplu, de respectare a igienei personale sau de citire/scriere a unei cereri/a unii procuri, dar și pregătirea pentru urmarea studiilor de formare profesională în colegii și universități. Evident, pentru a urma studiile de pregătire profesională în colegii și universități, absolvenții de liceu trebuie să aibă competențele respective anume în domeniile de bază ale științei moderne, iar examenele de BAC trebuie să le ofere și lor un tablou clar ce ar pune în evidență atât părțile puternice, cât, eventual, și cele slabe ale nivelului lor de pregătire.
7. Se remarcă faptul, că respondenții nu înțeleg în deplină măsură rolul examenelor, atât a celor convenționale, cât și a celor de bacalaureat, optând pentru orientarea procesului de examinare doar spre obținerea unor note cât mai mari. Astfel, majoritatea absolută a celor intervievați și a celor ce au participat la focus grupuri pledează pentru “teste adaptate la un nivel mediu de cunoștințe ale elevului”. Ipotetic, o astfel de abordare ar duce la faptul că 50% din elevi ar rezolva tot testul și toți din ei ar obține note de “10”.
8. De asemenea, nu toți înțeleg, că capacitatea celui examinat de a se încadra într-o anumită perioadă de timp în procesul rezolvării unei probleme, exact la fel ca și capacitatea de a produce un rezultat corect la finele acestui proces este, de asemenea, un subiect al evaluării. Evident, cel care se încadrează în timpul alocat este mai bine pregătit decât cel care nu o face, fapt, ce, indiscutabil, trebuie să influențeze rezultatul examinării.

2. Modul de desfășurare a examenelor de bacalaureat

Acest capitol include opiniile actanților implicați referitoare la rolul examenelor de bacalaureat și datele privind percepția gradului de corectitudine a modului de desfășurare a examenelor de BAC, a procesului de elaborare a testelor, organizarea și desfășurarea examenelor propriu-zise. De asemenea, sunt incluse date referitoare la percepția calității testelor, la eventualele cauze de stres ale unor elevi și părinți, la modul de depunere și de examinare a contestărilor, rolul sesiunii suplimentare și al celei repetate, eventualele moduri de fraudare a examenelor de BAC.

2.1. Viziuni de ansamblu asupra modului de desfășurare a examenelor de BAC

Elevii din clasele a 12-a

Focus grupurile cu elevii din clasele a 12-a au fost organizate în patru școli din diferite regiuni ale țării – nord, centru, sud, capitală, în localități din mediul urban și cele din mediul rural. Gradul de cooperare a respondenților a fost diferit. Astfel, în cazul unei instituții, elevii s-au pronunțat deschis în favoarea copierii la examenele de BAC. În pofida faptului că unii din ei învață bine, elevii nu sunt siguri că ar putea susține cu succes testul bazându-se doar pe forțele proprii și, în situațiile în care copierea ar fi posibilă, cu siguranță vor copia.

În cazul altei instituții, elevii căreia depun eforturi mari pentru a se pregăti de BAC (caută și rezolvă testele din anii precedenți, zilnic se pregătesc de lecții ș.a.m.d.), elevii sunt interesați ca examenele de BAC să fie cât mai corecte și să ofere posibilitatea de a obține note mari doar celor care au cunoștințe profunde. Acești elevi consideră că colegii lor din mediul rural au un nivel mai jos de cunoștințe, iar notele lor la examenele de BAC sunt „umflate”. Copiind, elevii cu notele „umflate”, le creează elevilor cinstiți o concurență neloială la admiterea la facultate.

După cum s-a constatat în procesul discuțiilor, în cazul unei alte instituții de învățământ dintr-o localitate rurală, în care-a avut loc al treilea focus grup, elevii, conform afirmațiilor profesorilor au cunoștințe ce sunt suficiente pentru a susține bine examene cu forțele proprii și că ei nu intenționează să copieze. Acești elevi au afirmat că ei au doar un singur scop – să-și confirme notele anuale.

Într-o altă școală din mediul urban întreaga discuție cu elevii claselor a XII-a a decurs anevoios, deoarece când ofereau răspunsuri, respondenții încercau să trișeze. După cum s-a stabilit în cadrul focus grupului, acești elevi nu pot scrie un eseu la limba străină fără ca să utilizeze un dicționar și nu au încredere în forțele proprii și în cazul altor discipline. Astfel, fiecare examen li se pare prea complicat, voluminos sau prea dificil. Acești elevi sunt ferm convinși că ei vor putea copia.

În ansamblu, opiniile colectate în cazul focus grupurilor cu elevii claselor a 12-a sunt prea diverse, fapt ce nu face posibilă identificarea unor atitudini explicite față de fenomenul de fraudare a examenelor. Opiniile enunțate de grupele de respondenți din mediul urban, cei din

mediul rural, din școlile cu predare în limba rusă și din cele cu predare în limba română diferă prea mult, fapt ce nu permite formularea unor concluzii univoce.

Modalitățile de copiere diferă de la un grup la altul – de la cele mai sofisticate, cu ajutorul telefonului mobil sau echipamente de radiocomunicații ascunse în urechi, până la cele mai simple, ca fișucile, informațiile furnizate de colegi, foițele cu rezolvări transmise în coridor sau în veceu.

Din discuțiile avute atât cu elevii, cât și cu părinții acestora derivă concluzia că intențiile de introducere în acest an a unor măsuri mai drastice de combatere a fenomenelor de copiere sunt considerate ca fiind nedrepte, întrucât generațiile precedente de elevi care deja au susținut BAC-ul, au „beneficiat” de posibilitatea de a copia. Ei consideră că sunt nedreptățiți, întrucât foarte multe lucruri, cum ar fi cerințele față de examenele de absolvire a studiilor liceale, seturile de teste standardizate din care se vor alege itemii pentru testul final, orientarea predării disciplinelor școlare pentru susținerea examenelor în mod oral nu au fost făcute publice în timp util, sau nu s-au făcut chiar deloc. În astfel de condiții, elevii percep înăsprirea măsurilor de antifraudă ca o pedeapsă. Majoritatea elevilor au fost contra bruerii sistemelor de telefonie mobilă, iar introducerea înregistrării video o consideră ca fiind una stresantă.

Printre alți factori, ce contribuie la stresul elevilor, sunt incertitudinea, zvonurile, lipsa de informații referitoare la modul de desfășurare a examenelor din anul 2013, lipsa unor materiale în baza cărora ar fi posibilă pregătirea pentru examene, teama de apariția în ultimul moment a unor modificări neașteptate.

Absolvenții anului 2012

Din discuțiile avute cu absolvenții anului 2012, este dificil de a stabilit dacă există elevi, care ar fi susținut examenele de BAC fără a copia cel puțin la unul din ele. Elevii copiază din varii motive. În opinia participanților la studiu, elevii cu un nivel înalt de cunoștințe au copiat pentru a se asigura că vor avea la examene note ce ar confirma notele anuale. Elevii cu un nivel mai jos de cunoștințe au copiat pentru a fi siguri că vor putea lua la examene nu doar note de trecere, dar și note suficiente pentru a intra la facultatea dorită.

Colectarea banilor se realizează atât în mod individual, cât și în mod colectiv. Cele mai „nevinovate” sunt considerate activitățile de colectare a banilor pentru ”apă, pixuri, radiere etc.”, sumele colectate fiind de ordinul 300 de lei per elev. Respondenții din alte școli au declarat franc că banii colectați au fost destinați supraveghetorilor pentru ca aceștia „să nu observe” că elevii copiază. Respondenții dintr-o altă localitate rurală au declarat că majoritatea din ei au fost bine pregătiți de examene și că nu a existat necesitatea de a colecta bani, iar cei mai puțin pregătiți, aflați în minoritate, și-au ”rezolvat problemele” legate de note cumpărând rezolvările în mod individual. Într-o altă localitate respondenții au afirmat că supraveghetorii au fost ”blânzi” și nu au cerut bani pentru a le permite să copieze, iar acei care au nevoie de o rezolvare sosită din afara sălii de examinare și-au rezolvat singuri problemele, stabilind din timp relații ”cu cine trebuie”.

Părinții elevilor din clasele a 12-a

Opiniile părinților elevilor din clasele a 12-a diferă de la o școală la alta și afirmă că fără copiat șansele copiilor lor de a fi înmatriculați la o facultate se reduc. În una dintre școli părinții au fost agresivi. Aceștia sunt gata să întreprindă orice acțiuni pentru a le oferi copiilor lor posibilitatea de a susține examenul cât mai bine. În consecință, ei sunt iritați de incertitudinea

create la moment și nu sunt deloc dispuși să discute despre o eventuală înăsprire a procedurilor de monitorizare a examenelor.

În ansamblu, părinții cunosc foarte puține lucruri despre modul de organizare a examenelor, principalele surse de informare fiind discuțiile cu alți părinți, profesorii sau mass media. Ei sunt împotriva oricăror modalități de supraveghere a examenelor, considerând introducerea lor ca o nedreptate față de copiii lor. Părinții au afirmat că introducerea unor astfel de măsuri nu trebuie făcută la repezeală și pe neașteptate, insistând că elevii trebuie preîntâmpinați încă în momentul înscrierii în liceu. Părinții, considerând că "statul joacă necinstit", nu au remușcări de conștiință atunci când întreprind acțiuni ce i-ar ajuta pe copiii lor să copieze.

Părinții absolvenților din anul 2012

Odată cu creșterea nivelului de dezvoltare a localității, metodele de copiere devin mai sofisticate și mai frecvente, iar implicarea părinților mai mare.

Părinții copiilor din școlile în care directorul și cadrele didactice sunt exigenți și le inoculează elevilor ideea că BAC-ul trebuie susținut doar cu forțele proprii, sunt mai puțin stresați și nu caută metode de ocolire a procedurii legale de susținere a examenului. Ei își fac griji pentru copii, însă aceste griji nu se transformă în panică. Părinții îi motivează pe copiii lor să învețe și să se pregătească serios pentru examene. Astfel, în cazul unei localități rurale, părinții au fost ferm convinși că la examenele de BAC este imposibil să copiezi. Ei au menționat că la intrarea în sălile de examinare telefoanele sunt confiscate, astfel, în opinia părinților, utilizarea lor în scopul de a copia este imposibilă. Totodată, ei consideră că copiii lor au fost pregătiți pentru a scrie BAC-ul de sine stătător. Fiind întrebați care sunt mediile anuale ale copiilor, părinții au indicat note de 7, 8 și 9. Copii din această școală au foarte rar note de 10, în cazuri excepționale ei le obțin și la BAC, confirmându-și astfel mediile anuale.

Totodată, părinții care consideră BAC-ul drept o barieră ce trebuie depășită cu orice preț, sunt foarte atenți la toate mesajele negative ce vin din mass media, de la cadrele didactice, de la alți părinți. Însăși atitudinea calmă față de examenele de BAC este percepută de acești părinți ca fiind o anomalie. Reprezentanții acestei categorii de părinți acceptă orice modalitate de a-și ajuta copiii și întreprind acțiuni insistente de atingere a scopului final – obținerea unor note cât mai mari. Astfel, în cazul unui grup de părinți dintr-o școală din mediul urban a avut loc următoarea discuție:

Părintele 1: Știu exact cât se cere în cercurile de sus pentru o notă la BAC – 500 de Euro.

Părintele 2: Da?! Straniu, am auzit că e 200 de Euro.

Părintele 3: De ce nu mi-ați spus vara?! Eu doar atunci căutam astfel de persoane.

Este interesant că în acest grup de părinți una dintre doamne a fost ferm convinsă că însăși conceptul de copiere presupune copierea în întregime a unei lucrări de pe telefon sau din altă sursă. În opinia ei, atunci când elevul doar se inspiră din internet sau dintr-o fișuică, aceasta nu e o problemă – "nimeni nu poate să scrie totul din capul lui, toți am copiat și la școală și la universitate, copiatul a fost și va fi întotdeauna". Precum a afirmat doamna, elevul bun va putea copia dintr-o sursă care i se transmite din afară, iar elevul cu un nivel jos de cunoștințe nu se va descurca – el va face greșeli copiind.

Unii participanți la studiu au avut copii care au susținut BAC-ul la unul dintre centrele vizitate de către CCCEC. Părinții au fost foarte frustrați de această experiență. Totodată, menționăm

faptul că persoanele date povesteau multe lucruri nu din experiența propriilor copii, ci și din spusele altor părinți. Au fost câteva obiecții de bază față de vizita funcționarilor acestei instituții: 1) aceștia își permiteau discuții nelegate de examen cu candidații (în special, cu fetele), 2) fetele erau însoțite la veceu de către persoane de sexul masculin, 3) reprezentanții instituției efectuau perchezii corporale, care nu sunt permise în absența mandatelor judecătorilor de instrucțiune. În unele cazuri, suspiciunile ofițerilor de la CCCEC s-au adevărat, iar în altele – nu. Astfel, una dintre mame a relatat că fiica ei a intrat în sala de examen cu telefonul pe care și l-a pus în colanți. Când s-a apropiat de ea un ofițer și a întrebat-o dacă ea ascunde ceva, eleva s-a speriat că el îi va face o percheziție corporală. Mama fetei era ferm convinsă că dreptatea era de partea fiicei ei, iar funcționarul nu avea niciun drept să-i facă o percheziție.

Directori de școală

Majoritatea directorilor de școală consideră că principala cauză a copierii o constituie nivelul insuficient de pregătire a absolvenților de gimnaziu, care, în pofida acestui fapt, se înscriu și la studiile liceale. Astfel, mai mulți directori s-au plâns de faptul că din motive financiare ei nu pot face preselecția elevilor care doresc să intre în liceu. De când instituțiile au trecut la noua formula de finanțare, directorii sunt interesați să aibă în școală un număr cât mai mare de elevi. Totodată, conform opiniei mai multor directori, nu este corect ca toți absolvenții de gimnaziu să-și continue studiile în licee, acest lucru fiind dorit mai mult de către părinți și administrația instituțiilor de învățământ. Câțiva respondenți au opinat pentru existența în țară doar a 5 licee ce ar oferi studii de o calitate înaltă și înmatricularea în care s-ar organiza în bază de concurs. În astfel de instituții ar preda cei mai buni profesori, iar baza material-didactică ar fi potrivită pentru a asigura o educație de calitate.

Directorul uneia dintre școli: "Să fie un liceu clasic, fără treapta primară și gimnazială. Să fie 2-3 licee în țară. În prezent, elevul trece practic automat dintr-o clasă în alta până ajunge la liceu. Pe când în liceul clasic el ar fi admis pe baza de concurs. Mai puțin de 30% dintre acei care astăzi vin în licee merită să fie liceeni. Directorii de liceu nu au de unde alege, iar clasele liceale chiar nu au fost completate. Cei mai buni elevi merg la colegii, iar liceul a devenit o școală de cultură generală și o treaptă de acces la facultate." Alți directori au evaluat ponderea elevilor capabili să urmeze studiile liceale la circa 40% din numărul actual de liceeni. Desigur, în cazul liceelor aflate în administrarea participanților la studiu, cota liceenilor "buni" a fost evaluată la circa 80%. După cum a menționat unul dintre respondenți, mai înainte, admiterea în universități se efectua în baza examenelor de intrare, iar transferarea unor astfel de examene în școli a provocat "toată această mizerie".

Cadrelor didactice din școli

Părerile cadrelor didactice au fost împărțite. Unii au considerat că **testele sunt de nivelul unui elev mediu** și nu sunt greu de rezolvat. Alții au fost de părerea că în unele cazuri testele conțin itemi care au o formulare nereușită sau cer de la elevi cunoașterea exagerat de aprofundată a subiectului. Totodată, cadrele didactice sunt frustrate de faptul că nu au posibilitatea să-și evalueze "proprii" elevi.

Unul dintre profesori: "Ni se încredințează instruirea copiilor, însă atunci când vine etapa de verificare a cunoștințelor elevilor și, totodată, evaluarea muncii profesorilor, ni se spune că cadrele didactice sunt corupte și că ele nu vor efectua o evaluare corectă. Prin urmare, evaluarea se face în altă parte de către alte cadre didactice".

Majoritatea profesorilor consideră că în cazul în care evaluarea ar avea loc în liceul în care a învățat elevul și ar fi făcută de către profesorii care i-au predat, ar copia mai puțini elevi. Totodată, o astfel de evaluare ar fi mai corectă din motivul că profesorilor le-ar fi rușine față de elevii care învață bine și părinții acestora să le permită la alți elevi să copieze. La moment, elevii nu se rușinează de supraveghetorii pe care nu i-au văzut niciodată în viață și nu-i vor vedea pe urmă. Concomitent, profesorii consideră că ei ar putea evalua lucrările mai corect, deoarece, cunoscând fiecare elev, nu ar permite ca un elev fără de cunoștințe să ia la examen o notă care depășește media anuală cu tocmai 3-4 puncte. Profesorii au făcut foarte des la experiența sovietică, afirmând că calitatea studiilor în Uniunea Sovietică era foarte bună și că anume atunci elevii se învățau într-un mod conștiincios și veneau la examene bine pregătiți. Pe atunci, chiar și copiuțele pregătite pe hârtie erau utile pentru a memora și a structura materialul învățat. În timp ce acum copii nu învață, ci pur și simplu contează pe telefonul mobil sau alte dispozitive electronice, care îi ajută să copieze.

Profesorii consideră că repetarea materialului învățat pe parcursul tuturor anilor de liceu în scopul susținerii examenului de BAC este peste puterile elevilor. Dacă eforturile lor ar fi direcționate, de exemplu, prin publicarea celor 100 de teste la matematică din care vor fi selectați itemii ce vor fi incluși în testul final, elevii ar ști ce anume trebuie să repete. Astfel, în cazul în care elevii s-ar pregăti cu ajutorul unor broșuri cu teste, procesul de pregătire ar fi unul temeinic, iar elevii nu ar fi stresați înainte de examen.

Cadrele didactice din școli, profesorii universitari, directorii de școli, au opinat că implementarea diverselor modalități de antifraudă și de supraveghere a examenelor, inclusiv bruierea legăturii telefonice, monitorizarea video, prezența asistenților, este justificată și corectă. De asemenea, este acceptabilă și introducerea examenelor orale. În același timp, nu ar fi corectă modificarea "regulilor de joc" în cazul absolvenților anului 2013. După cum au menționat cadrele didactice, necunoașterea modalităților de desfășurare și de supraveghere a examenelor îi stresează foarte mult pe copii, pe părinți și chiar pe profesori.

În opinia profesorilor, trebuie revăzut și programul școlar. Astfel, spre exemplu, programul de literatură rusă include opere pentru maturi, pe care adolescenții le studiază fără a avea vreo experiență de viață și această literatură nu le este reprezentativă.

După cum au remarcat mai mulți respondenți, în școlile ruse se face mai multă carte. Totodată, directorul unei instituții cu predarea în limba rusă a menționat că în centrele de BAC din astfel de instituții și posibilitățile de a copia sunt mai reduse.

Directorul de școală rusă: "Noi nu suntem protejați în situație de criză. Orice director are anumite lacune în activitatea sa și, dacă este nevoie, orice inspector va putea găsi motive pentru a concedia această persoană". Astfel, acești directori depun eforturi sporite pentru a asigura o respectare maximă a regulamentului de desfășurare a examenelor.

O problemă menționată de către mai mulți participanți la studiu constă în faptul că nimeni nu știe ce pedepse au primit persoanele care au încălcat regulamentul examenelor de BAC. S-a vorbit mult în mass media despre fraudele comise, dar nu s-au mediatizat care au fost urmările, ceea ce creează impresia că astfel de încălcări rămân nepedepsite.

Cadrele didactice din universități

În opinia cadrelor didactice din universități, nivelul de pregătire absolvenților de liceu – candidaților la admitere diferă de la o instituție la alta. Astfel, profesorul de chimie din cadrul Universității de Medicină a menționat că cunoștințele de chimie ale studenților sunt

satisfăcătoare, factorul mobilizator fiind concursul de admitere: 8 candidați/loc la stomatologie și 3 candidați/loc la medicină generală.

În schimb, profesorul de biologie de la aceeași universitate a indicat că nivelul de cunoștințe al absolvenților de licee este unul insuficient. Ei nu au capacități și deprinderi pentru a învăța. Absolvenții nu au capacități analitice și deprinderea de a căuta informații. Scriind referate, efectuând lucrări anuale, studenții nu citesc articole științifice, ei doar copiază din Internet. Cauza acestui fenomen constă în faptul că școala îi învață doar să reproducă informația din manuale. Deși la admitere la facultatea de stomatologie numărul celor care au doar note de 10 este mai mare ca numărul de locuri disponibile, după prima sesiune universitară circa 30% din studenți nu sunt promovați. La alte facultăți, unde concurs este mai mic, rata de nepromovare este de 60%. Testările efectuate la prima oră de biologie din cadrul universității au arătat că proaspeții studenți, care au susținut examenul de bacalaureat la biologie cu câteva luni în urmă, cunosc această disciplină pe o nota de cel mult 4.

Cadrele didactice din alte universități au indicat că absolvenții de licee nu pot lucra de sine stătător. Profesorul de limbă română a relatat că elevilor le este mai ușor să se exprime în scris decât oral, lexicul/vocabularul lor fiind slab dezvoltat.

Fiind rugați să indice care sunt lacunele în pregătirea absolvenților de licee, respondenții au menționat că studenții din primul an nu sunt învățați să tragă concluzii, mulți nu au nici cunoștințe, nici competențe. Datorită volumului mare de informații, învățarea materialului pe de rost nu este o alternativă. În același timp, mulți dintre absolvenții de licee nu pot sintetiza ideile principale din volumele mari de informație pe care trebuie să le asimileze. Mulți au dificultăți în exprimarea propriilor gândurilor, nu sunt atenți, nu se pot concentra, și, drept rezultat, nu au o gândire analitică. Elevii medii și slabi nici nu citesc informațiile prezente în manuale, nemaivorbind de alte surse. De asemenea, profesorii universitari consideră că elevilor le lipsește responsabilitatea, ei nu sunt educați și au puțin respect față de cadrele didactice. Studenții cu ambiție nu știu cum să-și planifice lucrurile pe termen scurt, nemaivorbind de planificarea pe termen lung.

În opinia unor profesori universitari, în ultimul timp, elevii nu sunt motivați să învețe. Un exemplu descurajator pentru tineri îl reprezintă îmbogățirea unor persoane care nu au avut cele mai bune rezultate la învățătură, posibilitatea de câștiga bani peste hotarele țării, unde nu se cer mari cunoștințe. Totodată, școala nu face legătura cunoștințelor teoretice cu viața reală și elevii nu văd aplicabilitatea cunoștințelor obținute în liceu. În opinia altor profesori, în rândul elevilor sunt și acei care cunosc ce vor, au niște scopuri în viață, datorita propriilor ambiții, ei nu stau pe loc și depun efort pentru a învăța.

În opinia cadrelor didactice din universități, problemele principale ale BAC-ului se datorează înțelegerii greșite a rolului acestuia, rezultatele lui fiind interpretate ca un criteriu de prestigiu al instituției, un permis de intrare la facultate, un criteriu de eficiență și de competență a cadrului didactic ce a învățat elevul. În consecință, în fraudarea examenelor sunt interesați și se implică mai multe categorii de persoane: elevii, care vor note bune; cadrele didactice, care își fac griji de rezultatele muncii lor; directorii de școli, care își fac griji de prestigiul școlii; părinții, care doresc ca și copiii lor să intre la universitate; conducerea raională, care vrea ca raionul „să arate bine”. În Moldova, spre deosebire de România, o notă negativă la BAC este interpretată ca fiind un eșec enorm și toți consideră că dacă nu ai luat BAC-ul, ți s-au lezat drepturile la educație.

O frustrare deosebită pentru profesorii universitari este modalitatea de admitere la facultate și, în special, lipsa de logică în introducerea profilului în licee. Astfel, aceste persoane consideră incorect faptul că elevul care a studiat la profilul umanist, poate să susțină examenul la biologie și să aplice pentru studii la Universitatea de Medicină. Totodată, o altă abordare ține cont de aceea că în situația în care elevii care au terminat profilul umanist, nu au dreptul să depună la facultățile legate de științe reale. Acest lucru ar putea leza drepturile copiilor. Astfel, un examen de intrare, care ar include cele mai importante discipline de studiu (un test comun pentru biologie și chimie, geografie și istorie etc.) ar putea rezolva situația.

Nivelul de pregătire a elevilor din mediul rural a fost apreciat, în general, ca unul mai jos. Una din cauzele acestui fenomen este accesul limitat la sursele de informare. Totodată, precum consideră unul dintre profesori intervievați, elevii din orașe au o părere greșită despre propriile capacități și depun eforturi insuficiente pentru a învăța, în timp ce elevii din sate sunt mai harnici. O profesoară a evaluat situația în modul următor: 80% din mediul urban și 40% din mediul rural sunt pregătiți pentru a urma studiile universitare.

Pe lângă problema unui număr foarte mare de licee în țară, cadrele didactice din universități au menționat că există și problema numărului exagerat de universități în țară – sunt prea multe instituții private, la care ajung acei elevi cărora nu le trebuie cunoștințe, ci doar diploma. Aceste universități îi iau absolut pe toți care pot să plătească suma contractului, indiferent de nivelul lor de pregătire. Acest lucru a fost observat și în cazul focus grupului cu părinți care au povestit că doi elevi din clasa copiilor lor au picat la examen, deoarece au copiat și lucrările lor au fost anulate. Fiind nevoiți să vină peste un an, ei, totuși, au reușit să intre la facultate fără o diplomă de absolvire a liceului.

În opinia unanimă a cadrelor didactice universitare, examenele de bacalaureat s-au transformat într-un instrument cu ajutorul căruia sunt selectați candidații la locurile bugetare, ele nu sunt o modalitate de evaluare a cunoștințelor absolvenților de liceu.

Conducătorii Centrelor de BAC

Conducătorii Centrului de BAC au menționat că funcția dată li se pare una foarte dificilă. Salariul conducătorului centrului de BAC este unul simbolic și nu este motivant. Pentru un astfel de nivel de responsabilitate, ar trebui să fie un salariu de 10.000 de lei net sau chiar mai mult. Totodată, cheltuielile pentru organizarea examenului nu sunt acoperite – acestea se fac din contul bugetului școlii. Un centru de BAC suportă cheltuieli ce nu sunt ulterior rambursate: aproximativ 1-2 mii de lei pentru consumabile, cum ar fi hârtia, electricitatea, apă din grupurile sanitare etc.

Conform discuțiilor cu reprezentanții altor categorii, este cert că, la moment, practic nici nu se face o preselecție a conducătorilor centrelor de BAC. Centrele de BAC se aleg ținând cont de capacitatea de proiect a edificiilor, amplasarea geografică a școlii etc., iar directorul acesteia, în mod automat, este numit președinte al comisiei. În opinia respondenților, ar fi mai corect dacă s-ar face o preselecție a candidaților, iar directorul școlii în cauză ar fi responsabil de problemele tehnice, pe când președintele comisiei – de organizarea și desfășurarea examenului.

Conducătorii centrelor de corectare/ Membrii echipei de corectare a lucrărilor

La moment, procedura de selectare a membrilor echipelor de corectare a lucrărilor nu este suficient de transparentă. Nu există un concurs deschis, iar criteriile de care ar trebui să țină cont un candidat nu sunt afișate. Astfel, în comisii pot ajunge persoane mai puțin competente.

În anii 2006-2007, conform spuselor unor verificatori, a fost aplicată o metodă foarte bună – cu ceva timp mai devreme de examene, se organiza o sesiune pentru viitorii membri ai comisiei de verificare. Se invitau toți candidații și li se propunea să corecteze 6 variante de teste. Fiecare variantă de test scrisă de elev putea fi evaluată cu o anumită notă – un test era de nota 10, alt test - de nota 9 etc. După ce verificatorii au realizat sarcina propusă, testele au fost colectate, iar acei verificatori, care au oferit un punctaj adecvat, erau invitați să participe la procedura de verificare a lucrărilor de BAC. Într-adevăr, în acel an calitatea corectării a fost una foarte bună – testul l-au trecut doar 40% dintre verificatori și ei efectuau controlul lucrărilor calitativ. Cu regret, această practică nu a mai fost aplicată. În cazul în care această metodă s-ar aplica din nou, nu ar fi necesară organizarea unui seminar prealabil pentru verificatori.

Membrii echipei de corectare se ciocnesc de situații în care ei observă că o parte din lucrare este copiată, însă, în mai multe cazuri, este dificil să ia o decizie cu privire la acest tip de lucrări. Este imposibil să determini și să demonstrezi cine și de la cine a copiat. În cazul disciplinelor exacte, este și mai greu, deoarece problemele sunt, în mare parte, bazate pe un singur algoritm de rezolvare. Dacă metoda de rezolvare coincide la mai mulți elevi, acest lucru nu este încă o dovadă suficientă pentru a afirma că s-a copiat. În cazul în care lucrările dintr-un centru de BAC sunt împărțite la câțiva verificatori, lucrările identice pot trece neobservate.

În interviuri s-a semnalat că se fac multe contestări. Cauza acestor contestări sunt notele ce nu corespund așteptărilor elevilor. Sunt admise și erori în timpul colectării lucrărilor, evaluatorii fiind prea obosiți, plictisiți sau doar ghidați de dorința de a câștiga cât mai mulți bani, evaluând un număr cât mai mare de lucrări. Unii corectori nu analizează esența răspunsurilor date de elevi, ci verifică doar corespunderea formală a acestora răspunsurilor etalon furnizate de autorii testelor. Abaterile de la acest răspuns și rezolvările de alternativă, care conduc la un rezultat corect, nu sunt apreciate corespunzător. În plus, deseori a fost invocată lipsa de obiectivitate în aprecierea eseurilor, care pot include și puncte de vedere cu care evaluatorul nu este de acord. În consecință, evaluatorul nu acordă un punctaj corect.

O altă cauză a depunerii contestărilor este presiunea la care sunt supuși elevii de către cadrele didactice, care i-au pregătit, pentru o plată suplimentară, în cadrul orelor de meditații și care sunt interesați să se justifice în ochii părinților.

În opinia mai multor membri ai echipelor de corectare a lucrărilor, prezența părinților la contestare nu este binevenită. Totuși, unii din respondenți au opinat că interzicerea participării părinților la contestare ar leza drepturile copilului.

Conducătorii echipelor de elaborare a testelor/ Membrii echipelor de elaborare a testelor

Conducătorii și membrii echipelor de elaborare a testelor pledează pentru includerea și a unor itemi ce ar prevedea efectuarea unor experimente de laborator și lucrul în grup.

Reprezentanții direcțiilor raionale de învățământ

În prezent, direcțiile raionale de învățământ sunt responsabile de selectarea centrelor de BAC, de selectarea președinților și secretarilor de comisii, de organizarea, desfășurarea și monitorizarea examenelor, transmiterea testelor la centrele de verificare, primirea și de repartizarea rezultatelor, propunerea listelor de evaluatori. Totodată, direcția raională de învățământ este responsabilă și de organizarea transportării elevilor. Unul dintre respondenți a opinat că transportarea elevilor ar trebui pusă în sarcina autorităților publice locale.

Mai mulți respondenți au înaintat propuneri referitoare la perfecționarea procesului de desfășurare a examenelor de BAC: președintele centrului să fie asistat de câte 2-3 secretari, directorii de școli ar trebui să aibă și ei dreptul să lucreze cu documentele de BAC, să se organizeze o repetiție a procedurii de așezare a elevilor în bănci, intrarea în sălile de examinare în baza unui grafic, majorarea numărului de supraveghetori.

Fiind rugați să-și expună opinia referitoare la eventuala organizare a unui centrului unic de examinare, unii respondenți au menționat că în multe raioane nu ar exista instituție atât de mare, care ar garanta că fiecare elev va avea o bancă separată.

2.2. Elaborarea testelor. Pretestarea

Procedura de elaborare a testelor

Respondenții au descris în detalii procedurile de elaborare a testelor, care includ următorii pași:

1. Se elaborează prin comun acord o matrice de specificații (subiecte, compartimente evaluate).
2. Fiecare membru al grupului elaborează individual câte un test cu itemi, conform curriculumului [la acest aspect au fost obținute diferite comentarii – unii au indicat că se compun 3-4 teste, conform regulilor, alții au spus că nu este o regulă în acest sens]. Grupul este împărțit în două: o parte elaborează teste pentru profilul real, iar cealaltă – pentru profilul umanist [această idee nu a fost susținută de către reprezentanții altor echipe de elaborare a testelor]. Aceste teste sunt propuse spre rezolvare membrilor grupului. Timpul de rezolvare este cronometrat.
3. Fiecare membru își expune părerea despre fiecare item din test.
4. Se selectează itemii din testele propuse. Acești itemi sunt incluși în pretestare.
5. Se analizează rezultatele pretestării (la pretestare nu sunt prezentate baremele) și se selectează temii ce au fost rezolvați de majoritatea elevilor.
6. Se formulează concluziile.
7. Se inițiază elaborarea testului de bază.
8. Testul de bază trebuie să fie elaborat astfel, încât să corespundă diferitor niveluri de dificultate, dar să nu fie același ca și la pretestare. Totodată, acest test trebuie să asigure și evaluarea competențelor al elevului.
9. Sunt stabilite baremele de notare.
10. După aceasta, se aplică centralizatorul și, în rezultat, se fac schimbările corespunzătoare.
11. Din nou fiecare autor elaborează în mod individual un alt test.
12. Se compune testul de bază.
13. Se compune un test pentru sesiunea suplimentară și altul pentru sesiunea repetată.

Elaborarea testelor începe în lunile ianuarie-februarie și se termină în luna mai.

În procesul de elaborare a testelor, unii autori de teste se conduc de ghidul ce a fost publicat în anul 1997 de către ProDidactica, cartea „Evaluarea rezultatelor școlare”, autori Adrian Stoica și Simion Mustață. Toți autorii de teste se ghidează de programa pentru examenele de bacalaureat, curriculum, matricea specificațiilor.

Itemii pentru teste pot fi elaborați atât de către membrii echipei sau pot fi preluați din literatura de specialitate, modificând-le enunțurile sau datele numerice ale problemelor respective.

Baza de date cu itemi standardizați

În prezent, nu există o bază oficială de date ce ar conține itemi standardizați, însă unii elaboratori dispun de baze proprii, în care ei stochează itemii pe care ar putea să-i utilizeze în testele de BAC. Totodată, majoritatea participanților la studiu au susținut ideea de a crea o bază de date cu itemi standardizați care să fie făcută publică și din care să fie compilat testul final. Mai multe persoane au adus drept exemplu practicile din România, țară în care la începutul anului sunt publicate cele circa 100 de teste, din care în mod obligatoriu va fi selectat testul ce va fi administrat la examenele de BAC.

Respondenții consideră că principalul avantaj al acestei abordări constă într-o pregătire mai bună a elevilor pentru examenele de BAC, reducerea stresului. În opinia respondenților, existența unei baze de teste ar oferi elevilor posibilitatea să rezolve testele din broșură, să cunoască ce-i așteaptă la examene, să nu se confrunte cu situații imprevizibile.

Totodată, doi respondenți, un elaborator de teste și un corector, au menționat că testele în ziua de astăzi sunt bazate pe competențe și elevul ar trebui să se poată descurca și în cazul unui test necunoscut. În același timp, un test compus în baza testelor publicate anterior ar putea fi neobiectiv, întrucât se creează premise de copiere, mijloacele tehnologice moderne oferind elevilor mai multe posibilități de a avea cu sine rezolvările la toate testele. Practica anilor trecuți a demonstrat că după ce se pune în vânzare broșura cu teste, imediat apar și răspunsurile, iar în timpul examenului la BAC elevul neonest trebuie doar să găsească pagina cu răspunsurile respective din broșură.

Selectarea persoanelor care elaborează teste

Au fost propuse diferite metode de selectare a persoanelor care elaborează testele. Astfel, unii respondenți au sugerat organizarea unui concurs, alții au insistat ca aceste persoane să fie selectate de către direcțiile de învățământ. Mai mulți au opinat că responsabilii de discipline din cadrul ministerului și a direcțiilor de învățământ cunosc toți profesorii buni la disciplina respectivă, având astfel posibilitatea să recomande persoanele potrivite.

În opinia unor respondenți, procedura de selectare a persoanelor care elaborează testele nu este corectă. Foarte mulți respondenți, inclusiv și unii autori de teste, au insistat să se efectueze o rotație membrilor echipelor de elaborare a testelor, menționând că unele persoane și-au asigurat în astfel de echipe “un loc pe viață”. S-a propus selectarea autorilor de teste în bază de concurs, criteriul principal fiind cantitatea și calitatea testelor pe care ei le elaborează. Respondenții s-au pronunțat împotriva practicii actuale de includere a funcționarilor publici din cadrul Ministerului și a Agenției de Examinare în componența colectivelor de autori de teste, întrucât astfel de abordări nu mai permit o evaluare obiectivă a calității testelor.

Respondenții propun ca selectarea persoanelor care elaborează testele să se facă în baza următoarelor criterii:

- Onestitatea, stabilită în baza recomandărilor direcțiilor de învățământ, direcțiilor ministerului, conducerii universităților.
- Competența, confirmată prin pregătirea elevilor care participă la olimpiade naționale și internaționale; gradul didactic superior, publicațiile științifico-metodice.
- Selectarea acestor persoane trebuie să se facă de către Ministerul Educației sau direcțiile de învățământ.

Calitatea testelor

Conform opiniei respondenților, un **test calitativ** este acel test care va permite trasarea curbei lui Gauss astfel, încât un număr "potrivit" de elevi să obțină note de 9 și 10 și un număr "potrivit" de elevi să obțină note sub pragul de trecere. Nu este admisibilă situația când un număr mare de elevi obțin note de 9 și 10, dar nici situația inversă nu e acceptabilă. Acest test trebuie să verifice competențele elevilor, dar **să nu fie un test de memorare**, deoarece volumul de informații cu care se ciocnește un elev al clasei a 12-a este foarte mare. Elevii nu reușesc să îl prelucreze. În opinia respondenților, curriculum școlar a rămas încărcat chiar și după **descongestionare**, iar volumul materialului ce trebuie studiat nu a fost redus. După cum au menționat mai multe cadre didactice, temele excluse trebuie reintroduse în Curriculum, întrucât eliminarea lor a violat logica disciplinelor școlare. Cadrele didactice, care au urmat curriculumul modernizat și nu au predat temele excluse în procesul de descongestionare accentuează faptul că fără materialul eliminat elevii nu înțeleg temele rămase în curriculum.

Referindu-se la aprecierea volumului de muncă depus de elaboratorii de teste, unii respondenți au propus ca aceasta să se facă în baza numărului de itemi elaborați de persoana respectivă. O altă abordare propusă constă în aceea că aprecierea lucrului să se facă după pretestare, în baza rezultatelor per itemii propuși de persoana în cauză.

Gradul de ierarhizare valorică a itemilor

În opinia respondenților, baremele sunt elaborate ținând cont de nivelul de complexitate al problemei. Testele includ ceea ce este important să cunoască un elev la absolvirea liceului.

Stabilirea scalei de notare

Majoritatea respondenților consideră corectă și justă anunțarea scalei de notare din start, însă acele persoane care au nemijlocit de a face cu verificarea testelor, cu organizarea proceselor de desfășurare a examenelor, au indicat avantajele stabilirii scalei de notare ulterior, și anume: verificatorii de teste nu cunosc care este punctajul necesar pentru o notă de 5 și nici pentru o notă de 9 sau 10. Totodată, și persoanele care înmagazinează scorurile în calculator nu ar putea să introducă scoruri intenționat majorate, deoarece nu cunosc scala de convertire.

Concomitent, unul dintre verificatori și-a exprimat opinia, indicând unele dezavantaje. Astfel, el a spus că în condițiile actuale, un număr mare de elevi copiază la BAC (această persoană a estimat ponderea lucrărilor copiate la 75%). Apoi, pentru a stabili scala de notare, se construiește curba lui Gauss, care permite evitarea situațiilor când sunt prea multe note de 10 sau prea multe note sub pragul de trecere. Însă, din cauză că multe lucrări se copiază, numărul de teste cu un procent al realizării înalte crește, ceea ce contribuie la deplasarea vârfului curbei lui Gauss spre note mari. Astfel, scala de convertire devine mai severă. În aceste condiții, un elev care a învățat bine și din neatenție a comis 2-3 greșeli va obține un 9 în loc de 10,

deoarece baremul prevede un interval foarte mic pentru note de 10. Deci, în astfel de condiții, elevii care învață și vor să scrie lucrarea cu forțele proprii sunt defavorizați. Stabilirea scalei de notare din start sau preluarea unei scale de notare bazate pe procentul de realizare ar fi o modalitate mai justă de apreciere a lucrărilor. Situația că, la moment, sunt puține note de 10 nu demonstrează faptul că examenele se desfășoară corect. Însă fenomenul că puțini pică la examene, demonstrează opusul.

Respondenții nu consideră oportună comunicarea înainte de testare a scalei de notare elevilor, întrucât mulți din ei încearcă să-și calculeze nota, fac greșeli și, ulterior, apar contestații și conflicte inutile.

Baremul

Mai mulți profesori au menționat că ar fi foarte binevenită anunțarea baremului și a condițiilor exacte pentru ca elevul să poată înțelege cum anume trebuie scris eseul/ sau ce aspecte trebuie să conțină un răspuns corect pentru a primi un număr maximal de puncte. Modul în care baremul este afișat în prezent permite elevului doar identificarea acelor itemi care "costă mai mult" și care influențează considerabil nota, dar nu îl ghidează la ce să atragă atenția, nu-i comunică care sunt criteriile aplicate la evaluare. Dacă elevul ar cunoaște criteriile de evaluare, el ar acorda mai multă atenție cerințelor din teste. Astfel, absolventul nu ar fi frustrat atunci când ar afla nota; întrucât el ar cunoaște din timp sarcinile pe care nu le-a realizat integral.

2.3. Desfășurarea examenului

Alegerea obiectului opțional

În procesul discuțiilor au fost identificate mai mulți factori ce influențează alegerea disciplinelor opționale. Cel mai important este nivelul de pregătire al profesorului care predă disciplina respectivă. Astfel, există școli în care majoritatea elevilor aleg biologia sau chimia, pe când în cazul altor instituții, aceste discipline nu sunt alese sau sunt alese de doar câțiva absolvenți. Sunt școli în care elevii aleg informatica sau fizica, pe când în alte instituții aceste discipline nici nu se pun în discuție.

Un alt factor ce influențează alegerea de către elevi a disciplinelor de BAC este **percepția nivelului de dificultate a anumitei discipline**. Astfel, în cazul geografiei, elevii au posibilitatea să utilizeze atlasul și cei care se descurcă chiar și mai puțin la această disciplină consideră că vor rezolva testul cel puțin pe o notă de 5. În cazul biologiei, după cum a remarcat unul dintre verificatori, într-un an au fost propuse teste foarte complicate și, în consecință, în următorul an numărul de elevi care au ales această disciplină a scăzut de patru ori.

Disciplinele Fizica și Informatica sunt cel mai puțin alese din următoarele motive: 1) problema cadrelor didactice – nu sunt suficienți profesori care pot preda bine aceste discipline; 2) mulți dintre profesorii tineri nu sunt suficient de bine pregătiți; 3) elevii nu au un profesor permanent – pe parcursul anilor de liceu profesorii sunt schimbați de mai multe ori. Una dintre profesoare a menționat că aceste discipline sunt complicate și astfel, în întreaga lume, doar 7% dispun de capacități pentru însușirea matematicii, 20% pot să se descurce cât de cât, iar pentru restul matematica reprezintă un teritoriu închis. Fizica, fiind un obiect care conține multă matematică, prin componenta dată, îi respinge pe mulți elevi.

Locul desfășurării examenului

O parte dintre respondenți sunt ferm convinși că dacă examenele ar avea loc în instituția în care elevul și-a făcut studiile, ele ar fi mai obiective. În primul rând, elevii nu ar fi stresați – ”în școala elevului și pereții îl ajută”, totodată, profesorii nu ar permite copierea, deoarece le-ar fi rușine față de acei elevi care au învățat pe parcursul anilor. Pentru asigurarea corectitudinii unor astfel de examene, se propune invitarea în școlile respective a unor inspectori din alte instituții, de exemplu, DGRITS și ME, care ar exercita rolul de supraveghetori. În opinia unor respondenți, această modalitate ar fi una potrivită, în special, pentru sate, întrucât elevii sunt transportați pe timp de vară, afară e cald și unora li se face rău pe drum.

Respondenții care pledează pentru desfășurarea examenului într-un centru extern indică că susținerea examenelor în școala în care a învățat elevul creează premise pentru fraude, toți sunt interesați ca proprii elevi și copii să aibă note cât mai mari, iar reputația instituției respective să fie cât mai bună. Totodată, unul dintre elaboratorii de teste a remarcat faptul, că mulți elevi intenționează să plece la studii peste hotare, iar organizarea examenelor în afara instituției în care a învățat elevul este un bun antrenament pentru viitoarele examene de admitere.

Unul dintre părinți a specificat că, de fapt, în străinătate nu se acceptă BAC-ul moldovenesc și elevul care pleacă la studii în Franța, de exemplu, trebuie să susțină examene din nou. Un alt argument în favoarea susținerii BAC-ului într-un centru extern constă în faptul că BAC-ul are o funcție dublă – de absolvire a liceului și de admitere la facultate. Prin urmare, acest examen trebuie să fie susținut în condiții egale pentru toți. Totodată, mai mulți respondenți optează pentru admiterea la facultate în baza unui examen la o disciplină de profil, organizat de universități.

Accesul în Centrul de BAC

Majoritatea respondenților au apreciat ca fiind potrivit faptul că de accesul în Centrul de BAC sunt responsabil supraveghetorii. Totodată, ei au propus ca dirigințele să adune clasa în fața liceului și să nu permită comiterea de escrocherii.

Câțiva respondenți au propus ca identitatea candidaților să fie verificată de către angajații companiei de pază, așa cum se face și în Belarus. Nici elevii nu au fost contra acestei idei, însă au propus ca acest lucru să nu fie anunțat public, pentru a exclude încă un motiv de stres.

Numărul de candidați per Centru

Numărul de candidați per Centru contează doar pentru președinții centrelor de BAC, care preferă să lucreze cu centre nu mai mari de 200 de elevi. În cazul unui număr de 300 de elevi, organizarea și monitorizarea examenelor devine mai dificilă: este nevoie de un număr mai mare de secretari, supraveghetori etc. Pentru elevi și profesori **în primul rând contează numărul de candidați per sală**. Unii din ei nu sunt contra ca într-o sală să fie și 500 de candidați, dacă sunt asigurate condițiile de lucru (aer condiționat, logistică), alții sunt categoric contra, argumentând că în acest caz ar condițiile de lucru ar fi nefavorabile, în primul rând, din cauza gălăgiei. Sălile de festivități și sălile de sport nu au o acustică adecvată, fapt ce va acutiza problemele legate de gălăgie. Totodată, săli mari nu există în toate raioanele, în consecință. nu vor fi respectate cerințele referitoare la amplasarea câte a unui elev într-o bancă.

Numărul de asistenți în sală de examene

În opinia respondenților, doi asistenți pentru 20-22 de elevi este o varianta optimă. Astfel, în cazul în care există o încălcare și unul dintre supraveghetori trebuie să raporteze președintelui de comisie, celălalt continuă să monitorizeze situația. De asemenea, atunci când cineva dintre elevi are nevoie să iasă, el este însoțit de către unul dintre supraveghetori. Un număr mai mare de supraveghetori pentru 20-22 de elevi ar fi o exagerare și i-ar stresa pe copii.

Timpul de administrare a testelor

Opiniile respondenților, referitoare la timpul oferit elevilor pentru a răspunde la test, s-au divizat. Astfel, unii respondenți consideră că timpul alocat în prezent este suficient, e suficient pentru toate disciplinele, în timp ce alții sunt de părere că testele la unele discipline sunt prea mari și elevii au nevoie de mai mult timp. Insuficiența de timp se atestă în cazul limbii române, limbii și literaturii ruse, limbii engleze, istoriei, matematicii.

Mai mulți respondenți au insistat nu asupra prelungirii timpului alocat testării, ci micșorării numărului de itemi din componența testelor.

Referitor la timpul alocat elevilor cu dizabilități, respondenții au indicat că, conform Regulamentului, ei au dreptul la 60 de minute suplimentare, cu condiția prezentării certificatului medical. Mulți respondenți au remarcat faptul că în procesul examenelor de BAC ei nu au avut elevi cu dizabilități.

Componența Comisiei Centrului de BAC

În prezent, directorul instituției care este desemnată ca centru de BAC, devine automat și președinte al acestuia. În opinia respondenților, principală cerință față de această persoană este competența de organizare a lucrului. În ceea ce privește secretarul, acesta trebuie, de asemenea, să fie un organizator bun, o persoană care poate lucra cu documentele. Este important ca președintele comisiei să fie o persoană onestă. În opinia unor respondenți, ar fi bine ca președintele centrului de BAC să fie **ales în baza concursului** – mai mulți candidați ar prezenta argumente în favoarea propriei candidaturi, iar ME/ DGRITS i-ar alege pe acei care merită. Este important ca **salariul președintelui trebuie să fie unul atractiv**, încât acesta să nu fie tentat să profite de funcția deținută chiar și în detrimentul propriei reputații. Salariul actual este prea mic comparativ cu responsabilitățile pe care le are această persoană. În cazul în care președintele admite fraude, el trebuie sancționat prin demiterea din funcție.

Supravegherea procesului de desfășurare a examenelor

În opinia respondenților, supraveghere realizată de către asistenți reprezintă cea mai potrivită modalitate de asigurare a respectării Regulamentului. Însă, munca acestora este remunerată inadecvat, mulți din ei sunt forțați să fie asistenți, iar pedeapsa cu privare de dreptul de a mai fi asistent, este, de fapt, o bucurie pentru mai multe cadre didactice. Mai multe cadrele didactice nu vor să fie desemnate ca asistenți, întrucât sunt nevoite să asiste sau chiar să acopere fraudele ce se comit, sunt implicate în conflicte cu superiorii, sunt supuse anumitor presiuni din partea părinților, colegilor, șefilor. În cazul în care s-ar introduce o plată pentru acest post, ar fi posibilă o responsabilizare a asistenților, de exemplu, retragerea sau diminuarea plății.

Este important ca în calitate de supraveghetori să fie **alese doar persoane** cu o reputație impecabilă, persoane de încredere. Unii respondenți au propus ca și părinții să fie numiți în postul de supraveghetori. Astfel, ei s-ar convinge că totul se face conform regulamentului.

Ideea de **desemnare în calitate de supraveghetori** a unor persoane din afara colectivelor didactice nu a fost susținută de către profesorii școlari. Aceștia au adus două argumente de bază: 1) e o rușine și o umilire pentru profesor că nu i se încredințează un astfel de lucru, în timp ce i s-a încredințat învățarea copiilor timp de 12 ani; 2) inginerii sau doctorii nu ar putea depista facil elevii care copiază, nu ar putea disciplina elevii, întrucât ei nu au aptitudini de lucru cu grupe mari de copii. Unii respondenți au susținut această idee, dar cu condiția ca persoanele respective să urmeze o sesiune de instruire.

Deși unii respondenți consideră camerele de supraveghere video ca un factor puternic de stres, mai multe persoane, în special cadrele didactice și directorii de școli au opinat că această metodă este una comună și nu ar trebui să deranjeze elevii. Chiar și în magazine sunt camere de supraveghere, iar cumpărătorii nu sunt stresați de aceasta. S-a propus ca să nu se anunțe că în sală sunt instalate camere video. Mai multe persoane au menționat că ar fi corect ca elevi să fie deprinși cu supravegherea video, aplicând acest mijloc tehnic și pe parcursul anilor de studii, în special, la lucrările de control.

În opinia unor respondenți, utilizarea supravegherii video este inefficientă, întrucât din imaginile respective este foarte greu să stabilești dacă un elev copiază sau nu. Mai mult ca atât, se va ajunge la situație în care elevii din primele bănci vor sta în fața camerelor video și, evident, nu vor putea copia, iar elevii din ultimele bănci vor face acest lucru fără nici un impediment. S-a menționat că în cazul în care se va decide instalarea camerelor video, acestea ar trebui să fie montate și în coridoare, spații în care Regulamentul este violat de către supraveghetori ce transmit rezolvări elevilor sau de către unii, care fac același lucru.

Metoda bruierii a fost percepută drept ca fiind una potrivită doar de către profesorii, elevii cărora se simt pregătiți de examene, și de unii directori de școli. Ceilalți respondenți au fost categoric împotriva bruierii, fără a prezenta însă argumente temeinice. Doar o singură persoană, evaluator de lucrări, a atenționat că bruieria legăturii telefonice este o metodă foarte bună, însă, în opinia ei, o astfel de bruieră este dăunătoare pentru sănătate. Conform afirmațiilor acestui respondent, aparatele de bruieră emit undele care provoacă dureri de cap. În centrul în care ea a verificat lucrările, din cauza bruierii, spre seară, toți evaluatori nu se simțeau bine. De asemenea, în opinia unor respondenți, în cazul în care se decide aplicarea acestor mijloace, ar fi bine să se evite anunțarea acestui fapt în public. În acest mod se va diminua stresul.

Mai mulți respondenți au indicat, în opinia lor, următoarele dezavantaje ale bruierii și supravegherii video:

- Toți elevii trebuie să fie în condiții egale, adică aparatele de bruieră și camerele video trebuie instalate în toate centrele de BAC, fapt ce implică cheltuieli mari.
- Ca și oricare alte dispozitive, aparatele de bruieră și camerele video pot fi deconectate pentru anumite perioade de timp, suficiente pentru a fraudă examenele.
- Imaginile de pe camerele video pot fi compromise prin mai multe metode.

Unul dintre verificatori a propus ca în echipele de la Centre de BAC și fie inclus și câte un reprezentant al SIS-ului, care ar supraveghea corectitudinea desfășurării procesului și ar putea raporta încălcările.

Asigurarea securității materialelor pentru examene

Toți respondenții au afirmat că nu au auzit de cazuri ca cineva să aibă testele înainte de examenele de BAC din anul 2012. Astfel de cazuri au fost însă în anii precedenți.

Responsabil de deschiderea plicurilor cu materiale pentru examene și de repartizarea lor în sălile de examen

Toți respondenții consideră că metoda actuală de deschidere a plicurilor cu testele de BAC este corectă. Unii respondenți au propus ca la deschiderea plicurilor să asiste reprezentanții SIS-ului.

Criteriile de admitere a candidaților la susținerea examenelor de BAC

Opiniile respondenților s-au divizat, fiind aduse argumente atât în favoarea admiterii tuturor elevilor, cât și argumente împotriva unei astfel de abordări.

Argumente în favoarea admiterii tuturor elevilor la examenele de BAC, indiferent de situația lor școlară:

- dacă elevul a ajuns în clasa a 12-a, înseamnă că el știe cel puțin unele noțiuni de bază, care îi vor permite susținerea examenului cel puțin pe o notă de 5;
- posibil că pe parcursul anilor elevul a fost subapreciat de cadre profesor, iar un alt profesor ar putea să-i dea la examene o notă mai bună;
- toți trebuie să aibă o șansă.

Argumente în favoarea admiterii la examenele de BAC doar a elevilor, situația școlară a cărora corespunde anumitor criterii (au note de trecere, au o anumită medie, au o notă bună la purtare):

- vor fi reduse cheltuielile nejustificate;
- lipsa criteriilor de selectare a elevilor la intrarea în liceu trebuie compensată prin existența unor astfel de criterii la terminarea acestuia;
- dacă elevul nu s-a descurcat pe parcursul anilor de liceu, nu mai are sens să-l admitem la examenele de BAC.

Forma de susținere a examenului (în scris/ oral/ la calculator)

Elevii claselor a 12-a s-au pronunțat categoric împotriva schimbării formei de examinare. S-a observat, că anume inovațiile preconizate creează o atmosferă stresantă în perioada examenelor. Elevii au învățat până în clasa a 12-a fără a ști că la finele liceului îi așteaptă un examen oral, iar introducerea acestuia ei o tratează ca fiind o nedreptate.

Respondenți din alte categorii au susținut ideea introducerii examenelor orale doar atunci când în licee vor fi suficiente cadre didactice, capabile să poată învăța elevii să vorbească într-o limbă străină. În general, examenele orale sunt indicate doar pentru examenele la limbile română, maternă, dacă deferă de cea română, și străină, introducerea acestora fiind posibilă doar pentru elevii ce în acest an vor fi admiși în clasa a 10-a.

Totodată, o parte de respondenți s-au pronunțat pentru introducerea componente orale la toate examenele, fapt, ce în opinia lor, ar permite verificarea și cunoștințelor teoretice ale elevului și ar exclude copierea. Elevii slabi nu ar putea răspunde la întrebările suplimentare, iar

elevii puternici, în cazul unui blocaj, la sugestia profesorului, și-ar începe discursul și s-ar descurca la toate subiectele din bilet. Profesorul de chimie a propus includerea în proba pentru examen și efectuarea unor experimente la fizica și chimie.

Modalitatea de testare cu ajutorul calculatorului a fost respinsă, practic, de către toți respondenții. Argumente le formulate împotriva acestei inițiative sunt:

- existența mai multor probleme de logistică (experiența negativă din trecut, fiabilitatea scăzută a calculatoarelor și a rețelelor, lipsa tehnicii de calcul în mai multe școli, insuficiența abilităților de lucru cu calculatorul atât în cazul elevilor cât și în cazul cadrelor didactice și manageriale implicate în organizarea și desfășurarea examenelor);
- elevii nu au experiența testării la calculator, fiind nepregătiți pentru o astfel de formă de evaluare;
- sistemele actuale de testare electronică nu permit elevilor să introducă în răspunsuri formule;
- unii profesori nu văd cum disciplina lor ar putea fi evaluată printr-un test electronic;
- multe cadre didactice consideră că testele electronice pot include doar itemi de tip grilă, fapt ce nu asigură evaluarea completă a cunoștințelor elevului;
- testele electronice favorizează copierea, fiind suficient să ai cu tine doar fișierul ce conține răspunsurile corecte.

În favoarea utilizării calculatoarelor a fost adus doar un singur argument:

- evaluarea este corectă și obiectivă, permite eliminarea fenomenului de surmenaj a verficatorilor.

Perioada potrivită de desfășurare a sesiunii de examene

Referitor la perioada cea mai potrivită pentru desfășurarea sesiunii de examene, părerile respondenților s-au împărțit.

Argumente pentru organizarea examenelor în luna iunie, așa cum se face și în prezent:

- se reușește însușirea programului școlar pentru clasa a 12-a, în caz contrar elevii nu ar reuși să repete toate temele;
- centrele de BAC se organizează în școli, însă în luna mai sălile sunt încă ocupate de elevii claselor neabsolvente.

Argumente pentru organizarea examenelor mai devreme, în luna mai:

- procedura de verificare a lucrărilor durează, iar elevii sărbătoresc absolvirea liceului fără a cunoaște dacă ei au susținut examenele de BAC;
- începe deja perioada de admitere, însă elevii nu au primit încă diplomele de BAC, mulți din ei fiind stresați de acest fapt;
- unii elevi suportă mai greu căldurile din luna iunie, atât în transport, cât și în sălile de examinare.

Eficiența pretestării

Pretestarea este utilă, în primul rând, pentru elevi, care își pot autoevalua capacitățile, forma o impresie despre volumul și formatul testului, numărul de itemi, tipul itemilor etc. Totuși, mulți elevi nu au o atitudine serioasă față de pretestare și nu depun eforturi suficiente pentru a se pregăti de pre-BAC, fapt ce influențează rezultatele pretestării. Cadrele didactice nu au indicat faptul că pretestarea ar schimba modalitatea lor de predare. Doar un profesor a remarcat că pretestarea are loc prea devreme și dacă s-ar organiza la finele lunii aprilie, elevii într-adevăr ar putea simula examenul și și-ar autoevalua capacitățile. În cazul în care administrația școlii utilizează această oportunitate de a simula examenele, pretestarea are și rolul de pregătire psihologică a elevilor – elevul trece prin acest stres la pretestare și, în consecință, se simte mai bine la examene.

Unica obiecție față de pretestare, expusă de către mai mulți respondenți, a fost legată de problema că testul final este mai complicat decât cel de la pre-BAC. Unii părinți au spus că elevii s-au relaxat după pre-BAC și aceasta i-a dezorientat să se pregătească de examen. Au fost obiecții referitoare la faptul că, în timp ce la pretestarea la istorie a fost dată o temă din broșura cu teste, la examen a fost cu totul o altă temă.

Testele personalizate

Marea majoritatea a respondenților nu au avut o anumită părere cu privire la testele personalizate. Persoanele care intră în echipa de organizare a examenelor apreciază testele personalizate ca fiind indicate pentru examene, întrucât această modalitate le facilitează procesul de introducere a scorurilor, codul de bare contribuind la diminuarea greșelilor. Totodată, în opinia lor, este important ca pe lucrare trebuie totuși să fie scris și numele copilului, deoarece experiența anilor trecuți a demonstrat că lucrările pot fi încurcate și, în astfel de cazuri, apar mari probleme.

Testele individualizate

Această idee a fost apreciată de majoritatea respondenților ca fiind foarte bună, întrucât se va reduce ponderea lucrărilor copiate. Subliniem faptul că și părinții copiilor care consideră că excluderea copierii este imposibilă, au fost de acord cu ideea testelor individualizate – ”un copil deștept și un elev bun va înțelege cum să copieze, iar acei care nu cunosc disciplina, vor copia fără atenție”. O altă idee susținută de către respondenți în cazul disciplinelor exacte, constă în schimbarea ordinii itemilor din componența testelor și randomizarea răspunsurilor.

Argumentele contra acestei idei se reduc, în opinia respondenților, la faptul că dificultatea testelor va depinde de ordinea răspunsurilor. După cum a opinat unul dintre președinții centrului de BAC, pentru a evita polemica pe tema obiectivității unei astfel de testări, ar fi bine ca toți elevii să aibă aceleași teste.

Anunțarea rezultatelor

Majoritatea respondenților afirmă că modalitatea curentă de anunțare a rezultatelor trebuie menținută. Ar putea fi introdusă și **anunțarea online**, prin afișarea borderoului pe site-ul ministerului, însă aceasta nu trebuie să substituie modalitatea curentă, ci doar să o complementeze.

Afișarea tuturor rezultatelor odată – la sfârșitul sesiunii are un avantaj important – elevii care susțin examenul pe o notă mai mică decât ei au sperat vor fi descurajați și aceasta va influența performanța lor la următorul examen și dorința lor de a se pregăti de acesta. A fost

doar o persoană, care a optat categoric în favoarea anunțării rezultatelor pe parcursul examenelor, afirmând că în acest mod ar fi evitate escrocherii care, în opinia lui, au loc în procesul de verificare. Totodată, alți respondenți au semnalat faptul că evaluatorii sunt supraîncărcați și nu reușesc să verifice cu atenție toate lucrările, iar oboseala lor se răsfrânge asupra calității verificării. La moment, examenul la limba română are loc la începutul sesiunii, permițând comisiei să verifice un număr foarte mare de lucrări, care sunt foarte voluminoase. În cazul reducerii termenului alocat verificării, comisia nu s-ar încadra în el.

2.4. Evaluarea lucrărilor

Locul de evaluare

Locul de evaluare nu pare a fi un subiect ce ar trezi discuții în rândul respondenților – astfel, majoritatea din ei cunosc că testele se verifică "la Chișinău", mulți știu că verificarea se face într-un centru special. În cazul respondenților din mediul rural a fost formulată și propunerea ca verificarea să se facă în raion, motivele fiind "un ban în plus profesorilor din raion" și "cheltuieli mai mici de transportarea lucrărilor în Chișinău și înapoi". Argumentele în favoarea verificării anume în cadrul centrelor specializate sunt corectitudinea, instructajul unic, regulile unice.

Selectarea persoanelor care evaluează testele

Procesul de selectare a evaluatorilor trezește discuții. Astfel, respondenții au formulat următoarele observații:

- Profesorii din capitală spun că profesorii din mediul rural sunt ocupați cu lucrările în câmp și nu se interesează de postul elaboratorului, nu doresc să participe la verificarea lucrărilor.
- Profesorii din raioane consideră că ei nu sunt invitați din considerente economice, privilegiul de a controla lucrările revenind doar celor din Chișinău și din suburbii.

Se propune ca selectarea acestor persoane să se facă în baza unui concurs. Unul dintre autorii de teste a propus următoarea procedură:

1. Toți evaluatorii își înaintează candidaturile, în ziua examenului scriu testul împreună cu elevi.
2. Ulterior, ei fac un schimb și își verifică reciproc lucrările.
3. În continuare, o altă persoană evaluează competența și cunoștințele profesorului în domeniul evaluării.
4. Doar persoanele care s-au descurcat cu verificarea testului și au demonstrat capacități de evaluator vor fi alese să controleze lucrările elevilor.

Problemele în procesul de evaluare a lucrărilor

- În rândul evaluatorilor se întâlnesc și persoane cu un nivel foarte jos de pregătire (un profesor de biologie a povestit că într-un an el a fost invitat să facă instructaj înaintea procesului de verificare a lucrărilor și a fost rugat să rezolve o problemă de genetică. El a rezolvat-o utilizând litere X și Y. Puțin mai târziu el a observat că unul dintre

verificatori tăia rezolvările corecte din motivul că elevul a utilizat litere A și B în loc de X și Y. Acest verificator a motivat acest lucru prin faptul că așa a fost instruit).

- În cazul anumitor discipline, numărul de lucrări este foarte mare și profesorii, fiind plătiți în funcție de volumul de muncă îndeplinit, sunt tentați să lucreze și seara ca să verifice cât mai multe lucrări, fapt ce diminuează calitatea evaluării ("ei se întrec și bat recorduri"); nu este stabilit numărul maximal admisibil de lucrări ce pot fi verificat pe zi.
- Nu se face o evaluare a calității lucrului evaluatorilor prin identificarea în urma contestărilor a verificatorilor, lucrările verificate de care au avut cele mai multe corectări de note.
- În cazul anumitor discipline are loc o încălcare a procedurilor de verificare. Astfel, doi evaluatori, care au încredere unul în altul, se așează alături și, după ce unul din ei verifică partea lui de lucrări, celălalt pur și simplu le semnează, fără a le mai verifica. O soluție ar fi introducerea unei procedurii conform căreia, după prima verificare, toate lucrările ar fi colectate de către președinte și împărțite altor evaluatori, din alte săli de clasă.

2.5. Stresul din perioada examenelor

În opinia respondenților, stresul este provocat de:

- inovațiile în cazul modalităților de supraveghere;
- raziile întreprinse de persoanele împuternicite, în special, de reprezentanții CCCEC;
- ambianța unei instituții necunoscute de elevi, faptul că supraveghetorii, elevii sunt necunoscuți;
- pregătirea insuficientă a unor candidați;
- frica de a obține o notă mică, fapt ce ar putea să împiedice accesul la studii;
- dorința obsesivă a părinților de a avea note cât mai mari, pentru a a-i asigura copilului lor un loc bugetar la facultate;
- Imprevizibilitatea testului, mulți elevi necunoscând structura, formatul și complexitatea itemilor, temele din eseu etc.;
- volumul mare al testelor.

Suportul moral/psihologic

Din răspunsurile respondenților derivă faptul că în cadrul pregătirii către examenele de bacalaureat unele cadre didactice încurajează elevii, iar altele, din contra, îi sperie, invocând complexitatea acestora, condițiile drastice din sălile de examinare, consecințele înspăimântătoare ale unor eventuale eșecuri.

2.6. Contestările

Procedura de contestare este considerată ca fiind una absolut necesară, respectând dreptul elevului de a nu fi de acord cu rezultatul evaluării. Însă, în cazul unor discipline, numărul de contestații este nejustificat de mare. Părinții și elevii nu consideră ca fiind corectă posibilitatea micșorării notei în urma contestației.

Fiind întrebați **cu cine ar trebui să vină elevul la contestare**, elevii au sugerat candidatura profesorului. Motivul este posibilitatea de a se sfătui cu acesta în privința faptului dacă merită sau nu de a da la contestare. În opinia mai multor persoane, astfel s-ar micșora numărul de contestații. Totodată, părinții au fost de părerea că ei trebuie să-i însoțească pe copiii lor, doar ei vor putea să îi susțină și vor putea să-i motiveze să depună la contestare.

Pe parcursul a câtorva discuții a fost formulată ideea că contestațiile oferă mai multe posibilități de fraudare a rezultatelor examinării. Astfel, unele persoane au afirmat că e posibilă corectarea greșelilor cu ceruza, completarea testului, scrierea altor răspunsuri etc. După cum a subliniat unul din respondenți, secretar al comisiei, aceste lucruri nu sunt posibile în cazul în care se respectă procedura (elevul intră fără pix și nu rămâne nemonitorizat). Unul dintre elaboratorii a propus scanarea tuturor lucrărilor și transmiterea acestora la contestare în format scanat. Astfel, s-ar economisi pe cheltuielile de transportare și, totodată, originalul licăriri ar rămâne în siguranță, iar în calculator s-ar păstra ca dovadă versiunea fotografiată a testului.

Pentru a micșora numărul de contestații, se propune ca înainte de începutul testului, elevilor să li se prezinte schema de convertire a punctelor în note și punctajul oferit pentru fiecare item rezolvat corect. Astfel, elevul va putea să calculeze aproximativ ce trebuie să rezolve pentru a lua nota dorită, fapt ce ar diminua stresul. Aceasta, în plus, le-ar permite să fie mai organizat și să-și calculeze forțele și timpul. Unul dintre reprezentanții direcțiilor de învățământ a remarcat că ar fi o idee bună să i se permită elevului să depună contestație fără ca el să aibă lucrarea în față. În acest mod, în opinia respondentului, vor depune contestații doar elevii ce sunt siguri că răspunsurile lor sunt corecte.

2.7. Sesiunea suplimentară și sesiunea repetată

Majoritatea respondenților nu cunosc ce anume presupune sesiunea repetată și sesiunea suplimentară, cine participă la acestea și când sau unde au loc ele. Astfel, în majoritatea cazurilor, nu au apărut nici dubii cu privire la obiectivitatea mai înaltă sau mai scăzută față de sesiunea de bază. S-a discutat și perioada când trebuie să aibă loc sesiunea repetată.

Argumentele în favoarea faptului ca sesiunea repetată să fie peste un an sunt:

- elevul care a primit un 4 la matematica/ fizică/ chimie/ biologie nu va reuși să se pregătească de examen într-o perioadă mai scurtă;
- este o sancțiune și îi descurajează pe cei rău intenționați că nu trebuie să copieze ci să se pregătească serios de examene.

Argumentele în favoarea faptului ca sesiunea repetată să aibă loc fie mai devreme, concomitent cu sesiunea suplimentară/ peste o săptămână/ peste 1-2 luni, sunt:

- Elevul, având la dispoziție un an întreg, nu se va pregăti, ci doar va uita și ceea ce știa;
- Elevul pierde un an, există riscul că el va ajunge într-o companie proastă, va începe să consume alcool, droguri etc.;
- Băieții care nu ar dori să facă armată ar putea să fie înrolați în mod obligatoriu în serviciu militar.

O perioadă optimă, în opinia mai multor respondenți o constituie 1-2 luni după sesiunea de bază, astfel încât elevul să reușească să se înscrie la o facultate. Totodată, această idee a fost respinsă de către unii participanți, care au opinat că nu avem nevoie de astfel de specialiști, care nu pot susține examenele de bacalaureat. În astfel de cazuri, astfel de absolvenți ar trebuie să meargă la o școală profesională sau să lucreze.

Majoritatea părinților și reprezentanții altor categorii văd două tipuri de candidați la sesiunea repetată – elevii care au picat la examenul cauza lipsei de cunoștințe și acei care au fost prinși copiind. Se observă că dacă față de primii atitudinea este destul de neutră, atunci cei din urmă sunt tratați ca victime, părinților fiindu-le milă de astfel de elevi. În rândul lor ar putea fi și unii elevi buni care, pentru a se asigura suplimentar, au luat cu ei surse de copiere, deși ar fi putut susține examenul și fără acestea; ei fiind doar speriați de caracterul imprevizibil al itemilor.

2.8. Modalități de fraudare și eventualele remedii

Cauzele ce fac tentantă copierea

- Elevii care au învățat bine pe parcurs anilor vor să fie protejați de eventualele schimbări ale metodologie de examinare, în opinia lor, neavenite și imprevizibile.

Soluția: Editarea a unui număr de 100 de teste, dintre care, cel puțin unul, va fi la examen. Astfel, elevii buni vor avea o motivație – ei vor cunoaște care sunt cerințele față de nivelul de pregătire pentru BAC.

- Elevii care nu au cunoștințe vor să susțină examenul cel puțin pe o notă de trecere, iar în cel mai bun caz, pe o notă care le-ar permite înmatricularea la facultate.

Soluția: Promovarea ideii că studiile făcute la colegii nu sunt mai rele decât cele din universități, este doar o altă cale, ce tot ar oferi o profesie bine plătită.

- Intrarea la facultate se face în baza concursului de diplome de BAC, astfel elevii cu note mai mari pot intra cu siguranță acolo unde doresc, pot obține un loc bugetar, vor avea și o bursă.

Soluția: Înmatricularea la facultate să se facă în baza unui examen de admitere. Examenul de BAC ar putea rămâne ca un examen de absolvire, iar examenele de admitere să fie la disciplinele de bază pentru specialitatea în cauză.

O altă idee ar fi separarea examenelor în două tranșe – examene obligatorii de absolvire – limba română, limba maternă, matematica, iar examenele obligatorii de admitere la facultate să aibă loc deja la instituția superioară. Astfel, s-ar rezolva și problema care a fost menționată de unul dintre profesorii

universitari, care a accentuat că în cazul în care elevul alege o disciplină pentru examen, el depune eforturi să o învețe, restul disciplinelor fiind trecute cu vederea.

- Eventualele sancțiuni pentru fraudarea examenelor sunt simbolice, respondenții afirmând că nu cunosc sau chiar nici nu există cazuri în care violarea regulamentului de desfășurare a BAC-ului a fost urmată de pedepsirea autentică a celor vinovați.

Soluția: Este necesară instituirea unui sistem efectiv de sancționare a celor care au încălcat regulamentul și care ar elimina percepția că încălcările rămân nesancționate.

- Părinții și elevii consideră copierea nu poate fi combătută.

Soluția: Cadrele didactice trebuie să fie instruite în descoperirea cazurilor de copiere. Ele nu ar trebui să tolereze copiatul nici în timpul anilor de liceu. Ar fi utilă desfășurarea unei ample campanii de informare anti-copiat, de explicat criteriile în baza cărora o lucrare este declarată ca fiind copiată.

Modalitățile de fraudare

Modalitățile de fraudare indicate de respondenți sunt:

- “obținerea” testului până la începerea examenului propriu-zis;
- copiatul de pe fișuici;
- copiatul de la vecini;
- consultațiile cu vecinii;
- utilizarea Interetului;
- utilizarea telefonului mobil;
- utilizarea dispozitivelor radio;
- schimbul de materiale interzise în coridoare, veceuri, alte încăperi din incinta centrului de bacalaureat;
- primirea răspunsurilor de la persoanele oficiale, implicate în organizarea și desfășurarea examenelor (supraveghetori, membrii ai comisiilor de examinare etc.);
- rectificarea lucrărilor după predarea acestora;
- rectificarea lucrărilor în procesul de contestare;
- “negocierea” punctajului și/sau a notelor cu persoanele oficiale care o pot face (directorii de centre, membrii comisiilor de examinare, persoanele cu funcții de răspundere).

Cazuri de ”îmbunătățire” a notelor anuale

În cazul unor școli, pentru a îmbunătăți media anuală, se pun note suplimentare. Unii respondenți au afirmat, că începând cu luna septembrie a clasei a 12-a, nu se mai pun la elevii “care trebuie” note de 5, 6 și 7.

Cazuri de includere în listele de susținere a BAC-ului a persoanelor care nu au învățat în clasa a 12-a

Respondenții au auzit despre astfel de cazuri mai mult de la TV decât de la cunoștințe.

Cazuri de depunere de declarații, petiții, plângeri în care s-ar raporta fraudarea examenelor

Nici unul din respondenți nu cunoaște astfel de cazuri.

Categoriile de persoanele ce ar interesate într-un BAC corect

În opinia mai multor respondenți, un BAC corect este necesar din următoarele considerente:

- fiind în condiții egale, elevii mai buni ar lua și note mai bune;
- notă meritată a unui elev bun valorează mai mult decât un 9 sau un 10 a unui elev care a copiat;
- profesorii onești doresc ca rezultatul muncii lor să se manifeste prin note bune la BAC, iar ei să fie puși în evidență;
- părinții elevilor care învață doresc ca copiii lor să fie promovați în bază de merite;
- societatea are nevoie de specialiști calificați.

Fiind întrebați ce anume ar trebui să înceapă organizatorii examenelor de BAC pentru ca acestea să fie corecte, participanții la studiu au oferit următoarele răspunsuri:

- a) să fie date note obiective pe întreg parcursul anilor de școală: notele trebuie să fie reale, neexagerate.
- b) să se lanseze campania "Este la modă să fii deștept";
- c) pentru a-i motiva pe elevi, să se ridice prestigiul cunoștințelor;
- d) să se ofere o alternativă atractivă la studiile universitare, de exemplu, în colegiu, în școala profesională etc.
- e) să ridice prestigiul studiilor superioare;
- f) să se promoveze ideea că BAC-ul nu este necesar tuturor;
- g) să se promoveze ideea că susținerea BAC-ul necesită o pregătire serioasă;
- h) să ridice prestigiul cadrelor didactice, să le majoreze salariul;
- i) să fie revăzut curriculum, astfel încât el să corespundă particularităților de vârstă ale elevilor;
- j) să se diferențieze profilurile, iar admiterea la universități să se facă conform profilurilor;
- k) introducerea unor modalități noi de examinare, cum ar fi la calculator, examene orale;
- l) introducerea testelor individualizate;
- m) crearea unei baze de itemi standardizați din care să se selecteze itemii ce vor fi incluși în testul final;
- n) să fie asigurată o supraveghere mai strictă;
- o) introducerea examenelor de admitere la facultate;

- p) transformarea examenelor de BAC într-un test de IQ, care nu are o notă, ci doar un punctaj în baza căruia s-ar face admiterea în instituțiile de învățământ superior.

Sanționarea fraudelor

Toți participanții la studiu au afirmat că fraudarea trebuie sancționată. Însă părerile cu privire la asprimea sancțiunilor respective s-au împărțit.

Unii respondenți au remarcat faptul că elevii, fiind deja persoane adulte și semnând un document prin care își asumă obligativitatea de a nu copia, trebuie să conștientizeze și să accepte faptul că pentru fraudă vor fi excluși de la examene. Sesiunea repetată, în opinia unor respondenți, trebuie să fie cu plată. Alți respondenți consideră că anularea lucrării este o sancțiune prea aspră și propun doar micșorarea punctajului cu 10 puncte sau, ca o altă pedeapsă, micșorarea cu 2 puncte a notei finale.

În opinia respondenților, președinții de centre, implicați în fraudarea examenelor, ar trebui destituiți din funcția de directori de școli.

Plățile informale

Față de acest subiect respondenții au fost foarte reticenți. Unii din ei au afirmat că banii s-au colectat doar pentru apă și pixuri, sumă colectată fiind de circa 300 de lei de persoană. Alții au afirmat că au colectat bani pentru supraveghetori. Cadrele didactice nu participă în mod direct la colectarea banilor, insistând ca acest lucru să fie făcut de unul din elevi sau părinți.

În cazul unei localități urbane cu un nivel scăzut de trai, banii nici nu se colectează – supraveghetorii permit elevilor să copieze chiar și fără bani. Menționăm faptul că în cazul acestei școli, pe parcursul desfășurării studiului sociologic, s-a atestat un nivel modest de pregătire a elevilor, ei nefiind în stare să-și imagineze scrierea eseului la limba engleză fără utilizarea dicționarului sau rezolvarea testului la matematică fără materiale suplimentare.

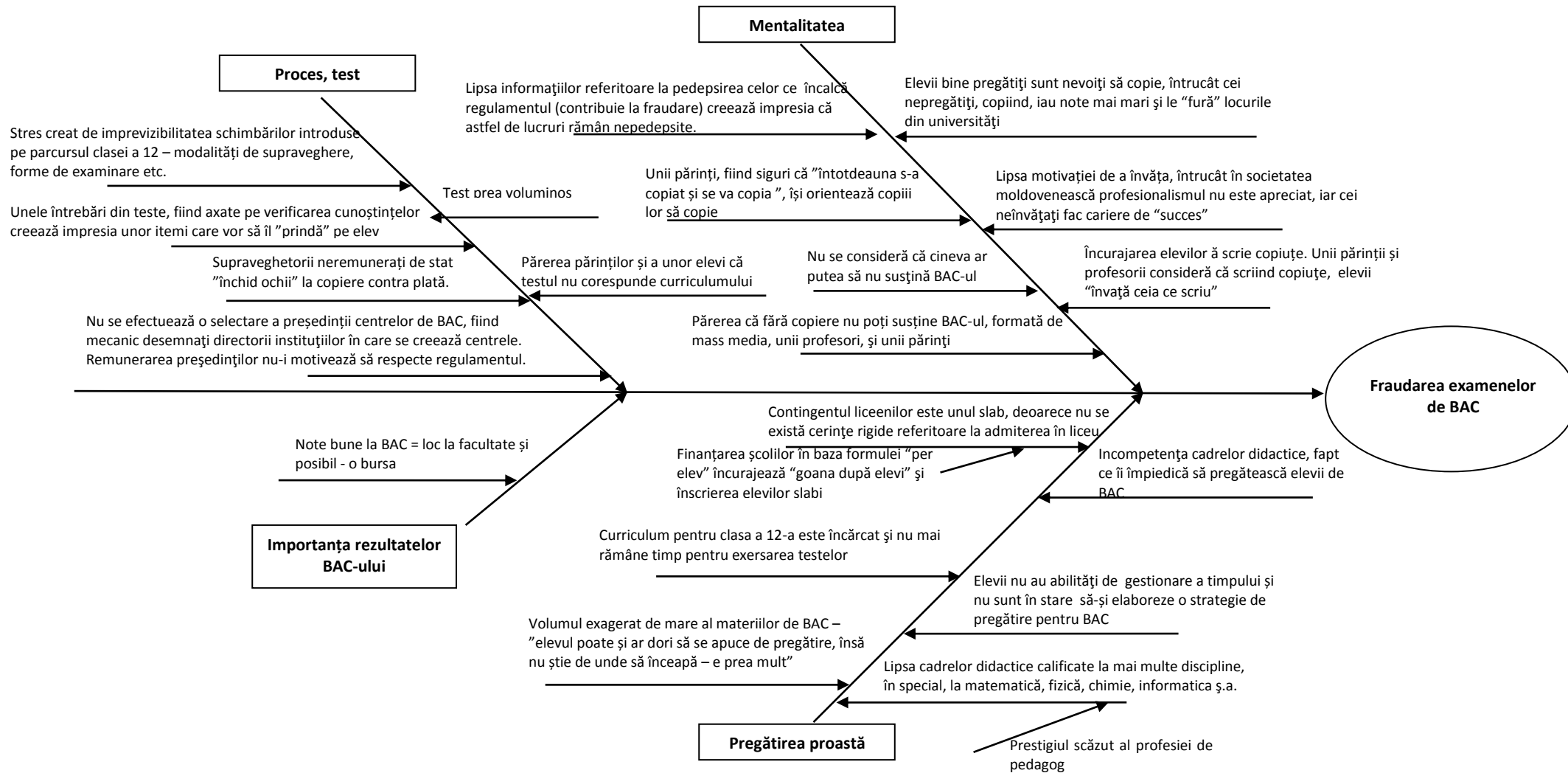
Din contra, în cazul altor localități rurale, în care elevii susțin BAC-ul în baza forțelor proprii, atât elevii, cât și părinții nici nu își imaginau cum este posibilă copierea la BAC, în condițiile în care examenele sunt atât de strict supravegheate.

Pe lângă plățile colective, care, formal, nu sunt obligatorii, se atestă și plăți individuale, atunci când elevul sau părintele lui se înțelege cu un profesor, student sau chiar un elev de clasa a 11-a să le rezolve testul. Sumele respective diferă de la o localitate la altă și variază de la câteva sute până la câteva mii de lei, în funcție de volumul “lucrării”: rezolvarea unuia sau a câtorva itemi, rezolvarea completă a testului. De obicei, organizarea procesului de “vânzare-cumpărare” și plata “lucrărilor” respective este efectuată de către părinții elevilor.

Diagrama “cauză-efect”

Pe figura de pe pagina următoare este prezentată diagramă *Ishikawa* (diagrama “cauză-efect” sau “os de pește”), elaborată în baza opiniilor formulate de respondenți, pe care sunt sistematizate cauzele ce duc la fraudarea examenelor de bacalaureat.

2.9. Concluzii

1. În procesul de organizare și de desfășurare a examenelor de BAC, vocea beneficiarilor direcți – reprezentanți ai universităților, mediului de afaceri, sferei de cercetare-dezvoltare, este auzită mai puțin.
2. Respondenții au analizat examenele de BAC mai mult din perspectiva obținerii unor note mai mari și mai puțin din perspectiva relevanței și obiectivității acestora (argumentele sunt selectate în bază de interes).
3. Destinația examenelor de BAC nu este definită clar: sunt ele oare o evaluare finală sau un examen de admitere la locurile “de prestigiu” din universități?
4. Fiind tratate ca o admitere la locurile “de prestigiu” din universități, scopul principal al celor ce susțin examenele de BAC se reduce la obținerea cu orice preț a unor note cât mai mari, aspectele de morală fiind “împinse” pe un plan secund.
5. Întrucât locurile “de prestigiu” aparțin universităților, iar notele – celor ce examinează elevii, se creează o ruptură dintre “resursele disponibile” și notele “de împărțit”, fapt ce duce la distorsionarea principiilor de bază ale examinării: obiectivitate și relevanță.
6. În propunerile respondenților, accentul se pune pe factorii punitivi și stimulentele materiale și, mai puțin, pe aspectele morale.
7. Examenele de BAC sunt percepute ca “o sperietoare”, un bilet de intrare la locurile dorite din universitate și, mai puțin, ca o formă de evaluare.
8. Notele la examenele de BAC sunt văzute ca un bun social ce trebuie împărțit pe bază de egalitarism (“frățește”) și mai puțin ca un bun social ce este accesibil doar pe bază de merite și competențe.
9. Respondenții propun soluții simple la probleme complexe, fapt ce face unele propuneri neadecvate scopului urmărit de organizatorii examenelor de bacalaureat.
10. Foarte mulți elevi, părinți, cadre didactice și chiar cadre de conducere la nivel de instituții nu consideră copiatul ca un fenomen reprobabil și că astfel de acțiuni contravin eticii pedagogice și chiar că violează legea. În consecință, ei încearcă să-și “protejeze” copiii/ elevii lor nu numai prin tolerarea fenomenelor de fraudare a examenelor, dar și prin crearea condițiilor de favorizare a acestora. În opinia mai multor reprezentanți ai acestor categorii de respondenți, factorii de decizie de nivel național, comisiile centrale de bacalaureat sunt „inamicii” lor, iar fraudarea este o metodă justificată de a te „apăra” de ei și de ale oferi propriilor copii/ elevi o șansă de a avea succes în viață.
11. Din opiniile exprimate de către cadrele didactice derivă apariția unei tendințe păguboase de a reorienta procesele de predare-învățare-evaluare de la formarea și preformarea competențelor la însușirea de către elevi a unor procedee de susținere „cu succes ” a testelor. O astfel de abordare pune în prim plan antrenarea elevilor pentru a „bifa” răspunsurilor corecte și mai puțin însușirea cunoștințelor de bază din domeniul fiecăreia din disciplinele școlare la care se susțin examenele de bacalaureat.
12. Structurile instituționale necesare pentru organizarea și desfășurarea examenelor de bacalaureat sunt create ad-hoc, iar în cadrul lor se atestă o lipsă de coerență. Circa 99%

din persoanele implicate în activitățile de elaborare a testelor, organizare a examenelor propriu-zise, corectare a lucrărilor etc. nu sunt angajații direcți ai organelor ce administrează examenele de bacalaureat, fapt ce nu permite nici stimularea acestora prin avansarea în carieră, nici pedepsirea lor în cazurile de încălcare a regulamentelor. Această lipsă de coerență este folosită de unele cadre didactice și manageriale neonestе pentru fraudarea examenelor: favorizarea copierii, modificarea lucrărilor, tolerarea cazurilor de violare a regulilor de administrare a testelor, umflarea notelor.

13. În opinia mai multor cadre didactice universitare, liceul nu-și realizează misiunea de a pregăti absolvenții pentru ași urma studiile la o facultate, majoritatea din ei neavând nici cunoștințe, nici competențe. Susținătorii cu succes a examenelor de BAC nu au abilități analitice, nu-și pot planifica propriile activități, au un vocabular redus, nu pot memora materiile citite, nu au abilități de lucru cu cartea. În opinia cadrelor didactice universitare, doar circa 80% de absolvenții de licee din mediul urban și circa 40% de absolvenții de licee din mediul rural sunt pregătiți pentru a urma studiile universitare.
14. Opiniile referitoare la faptul că notele obținute la examenele de bacalaureat nu corespund nivelului real de cunoștințe ale elevilor și că sunt fenomenele de „umflate” sunt foarte răspândite, derivă și din rezultatele slabe demonstrate de studenți în cadrul primei sesiuni de examinare din universități, ponderea restanțierilor din cadrul acestor sesiuni ajungând până la 60% din numărul total de studenți.
15. Analizând modul de organizare și de desfășurare a examenelor, majoritatea respondenților s-au axat mai mult pe diminuarea stresului, oferirea elevilor de posibilități de a obține note mai mari, creșterea propriului grad de participare în elaborarea și administrarea testelor, în evaluarea lucrărilor elevilor și mai puțin în creșterea obiectivității și relevanței examenelor de bacalaureat. Cu excepția cadrelor didactice universitare, foarte puțini din ei au analizat în ce măsură examenele de bacalaureat contribuie la ameliorarea calității educației, mobilizează elevii de liceu să obțină cunoștințe profunde, să-și formeze/ performeze competențele necesare pentru urmarea studiilor de pregătire profesională în învățământul superior. Acest fapt denotă că învățământul liceal în general și examenele de bacalaureat în particular sunt ghidate mai mult de către oferta liceelor și mai puțin de către cererea din partea instituțiilor de învățământ superior.
16. Deși, formal, examenele de bacalaureat sunt externe, gradul de externalizare este unul foarte redus, majoritatea absolută a cadrelor didactice și manageriale direct sau indirect implicate în organizarea și desfășurarea examenelor fiind în conflict de interese. Faptul că elevii sunt „mutați” de la o școală la alta sau că lucrările elevilor sunt corectate de un alt cadru didactic, decât cel ce i-a predat disciplina respectivă, nu asigură o externalizare autentică a examenelor de bacalaureat. O soluție posibilă ar fi includerea în procesul de organizare și de desfășurare a examenelor a specialiștilor din învățământul superior, practică utilizată în primii ani după introducerea sistemului de învățământ liceal. Eliminarea factorului subiectiv în organizarea și desfășurarea examenelor ar fi posibilă prin utilizarea pe scară largă a mijloacelor oferite de tehnologia informației și a comunicațiilor.
17. Unii respondenți consideră că aplicarea unor mijloace radio-electronice de prevenire a fraudelor în procesul desfășurării examenelor de bacalaureat (bruierea, camerele video, căutătoarele de metale) este dăunătoare atât pentru sănătatea elevilor, cât și a cadrelor didactice și manageriale, implicate în acest proces. Această categorie de respondenți optează pentru excluderea unor astfel de mijloace sau, în cel mai rău caz, pentru atestarea acestora de către organele de ocrotire a sănătății.

18. Utilizarea și deservirea mijloacelor radio-electronice (bruierea, camerele video, căutătoarele de metale) în procesul desfășurării examenelor de bacalaureat necesită cunoștințe și competențe specifice, fapt se presupune excluderea abordărilor neprofesioniste. Unii din respondenți s-au pronunțat pentru utilizarea acestor metode doar cu condiția că aplicarea echipamentele respective și descifrarea informațiilor furnizate de ele să fie făcută de către companii, instituții și/sau persoane specializate în acest gen de activități și care dispun de autorizațiile/ licențele respective.

3. Recomandări

1. Precizarea clară în actele normativ-legislative a rolului și a destinației examenelor de BAC: sunt ele o formă de evaluare finală a cunoștințelor și abilitățile absolvenților de licee sau un examen de admitere în învățământul superior. Incoerența dintre stipulările ce prevăd responsabilitatea universităților de calitate pregătirii profesionale a cadrelor pentru economia națională și obligarea lor de a înmatricula candidații la studii în baza notelor de bacalaureat, privându-le astfel de dreptul de ași selecta viitorii studenți ar trebui înlăturată. Modificările ulterioare ale procedurilor de organizare și de desfășurare ale examenelor de bacalaureat ar trebui să pornească anume de la ideea că ele reprezintă o evaluare finală și nu un “bilet de intrare garantată” în universități.
2. Separarea explicită a competențelor de evaluare școlară de cele de evaluare în cadrul examenelor de bacalaureat. Evaluarea din cadrul examenelor de bacalaureat nu trebuie să fie făcută de cadrele didactice și cele manageriale direct sau indirect interesate în “îmbunătățirea” rezultatelor școlilor în care ei lucrează sau pe care ei le conduc (profesorii școlari, directorii de licee, metodiștii și funcționare publici din direcțiile de învățământ), ci de specialiștii ce activează în afara învățământului liceal, preferabil de cei care îi vor învăța în viitor pe absolvenții de liceu în cadrul universităților.
3. Organul central de specialitate, responsabil de organizarea și desfășurarea examenelor de bacalaureat ar trebui să aibă un corp profesionist de autori de teste și de corectori, ce ar asigura imparțialitatea, relevanța și obiectivitatea examenelor. Deși persoanele respective nu ar trebui să fie în mod neapărat angajați permanenți ai organului central de specialitate, ele trebuie să urmeze în mod regulat cursuri specializate de formare continuă și să asigure calitatea materialelor de evaluare și continuitatea în elaborarea testelor, metodologiile de administrare a acestora și de evaluare a lucrărilor/ răspunsurilor elevilor.
4. Organul central de specialitate, responsabil de organizarea și desfășurarea examenelor de bacalaureat, organele teritoriale de administrare a educației, fiecare instituție de învățământ trebuie să promoveze insistent mesajul că examenele de bacalaureat sunt o competiție a capacităților și a competențelor, iar diploma de bacalaureat nu este un simplu “bun social”, accesibil tuturor în bază de egalitarism sau oferit fiecărui absolvent în calitate de „primă” pentru cei trei ani petrecuți în liceu.
5. Stabilirea explicită a nomenclatorului de documente ce guvernează examenele de bacalaureat, revizuirea acestora prin prisma creșterii responsabilității personale a elevilor, cadrelor didactice și cadrelor manageriale în pregătirea, organizarea și desfășurarea întregului proces: elaborarea programelor de examene, elaborarea testelor, administrarea testelor, evaluarea lucrărilor, contestarea rezultatelor, prevenirea fraudelor.
6. Elaborarea fișelor tehnologice pentru fiecare actor implicat în organizarea și desfășurarea examenelor: autorii de teste, supraveghetori, secretari și președinți de centre, corectori și președinți de comisii pe discipline.
7. Stabilirea unor criterii explicite și a unor proceduri transparente de selectare a personalului implicat în organizarea și desfășurarea examenelor de bacalaureat. Lichidarea incoerențelor existente în statul persoanelor implicate în organizarea și desfășurarea bacalaureatului, definirea clară a rolului și a responsabilităților acestora, elaborarea fișelor de post, ajustarea acestora la cerințele Codului Muncii.

8. Organul central de specialitate, responsabil de organizarea și desfășurarea examenelor de bacalaureat trebuie să extindă și să consolideze aspectele participatorii ale procesului de elaborare a temilor, să diminueze secretomania și, în consecință, monopolismul anumitor grupe de autori de teste.
9. Publicarea oficială a itemilor și a testelor administrate în cadrul examenelor precedente. Publicarea itemilor propriu-ziși trebuie să fie însoțită de răspunsurile corecte, metodele-tip de rezolvare, de analize ale greșelilor cel mai des admise de către candidați.
10. Procurarea, instalarea și utilizarea mijloacelor tehnice moderne de prevenire și de depistare a eventualelor tendințe de încălcare a regulamentelor și de fraudare a examenelor (înregistrarea audio și video a procesului de administrare a testelor; supraveghere audio și video a sălilor de examinare, a încăperilor aferente și a sălilor de corectare a lucrărilor; blocarea în sălile de examinare și de corectare a lucrărilor a accesului la rețelele de comunicații electronice, arhivarea în format electronic a lucrărilor elevilor și a rezultatelor evaluării ș.a.). Elaborarea cadrului normativ-juridic pentru utilizarea unor astfel de mijloace în conformitate cu legislația și normele tehnico-sanitare în vigoare.
11. Utilizarea testelor individualizate, bazate pe randomizarea itemilor și a răspunsurilor la ele, utilizarea în enunțurile de probleme a unor date numerice ce diferă de la un elev la altul. Creșterea ponderii itemilor, răspunsurile la care cer activități de creație.
12. Trecerea de la forma tradițională de administrare a testelor, "pe hârtie", la cea asistată de calculator. Demararea lucrărilor de elaborare a unor astfel de teste, de pregătire a cadrelor didactice pentru implementarea metodelor de evaluare asistată de calculator, de pregătire psihologică a elevilor pentru susținerea unor astfel de testări.